

6 birželis/june 1975

Laiškai lietuviams

NEGESINKITE DVASIOS	183	A. Rubikas
VYSK. MOTIEJUS VALANČIUS (III)	186	V. Liulevičius
PIRMOJI MOTERIS — BAŽNYČIOS DAKTARĖ (IV)	189	A. Grauslys
RELIGINĖ ATGAIVA ISTORINĖSE PROŠVAISTĖSE	192	J. Prunskis
EILĖRAŠČIAI	194	Zenta Tenisonaitė
JEAN JACQUES ROUSSEAU	195	J. Venckus, S.J.
TREČIASIS PASAULIS	200	V. P. Zubas
TĖVŲ DŽIAUGSMAS	202	N. Gražulienė
ŽVILGSNIS Į DVIKALBIŠKUMO PSICHOLOGIJĄ	205	L. Mikulionis
TĖVYNĖJE	207	D. ir G. Vakariai
POEZIJOS STEBUKLAS	210	R. Šilbajoris
KALBA	211	J. Vaišnys, S.J.
FILMAI	213	J. Prunskis
ATGARSIAI	216	A. Grinius

Šis “Laiškų Lietuviams” numeris iliustruotas Henrietos Virkau-Vepštienės fotografijos darbais. Ji yra gimusi Šiauliuose. Baigė Illinois universitetą BFA laipsniu. Dabar studijuoja fotografiją Čikagos Meno institute.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

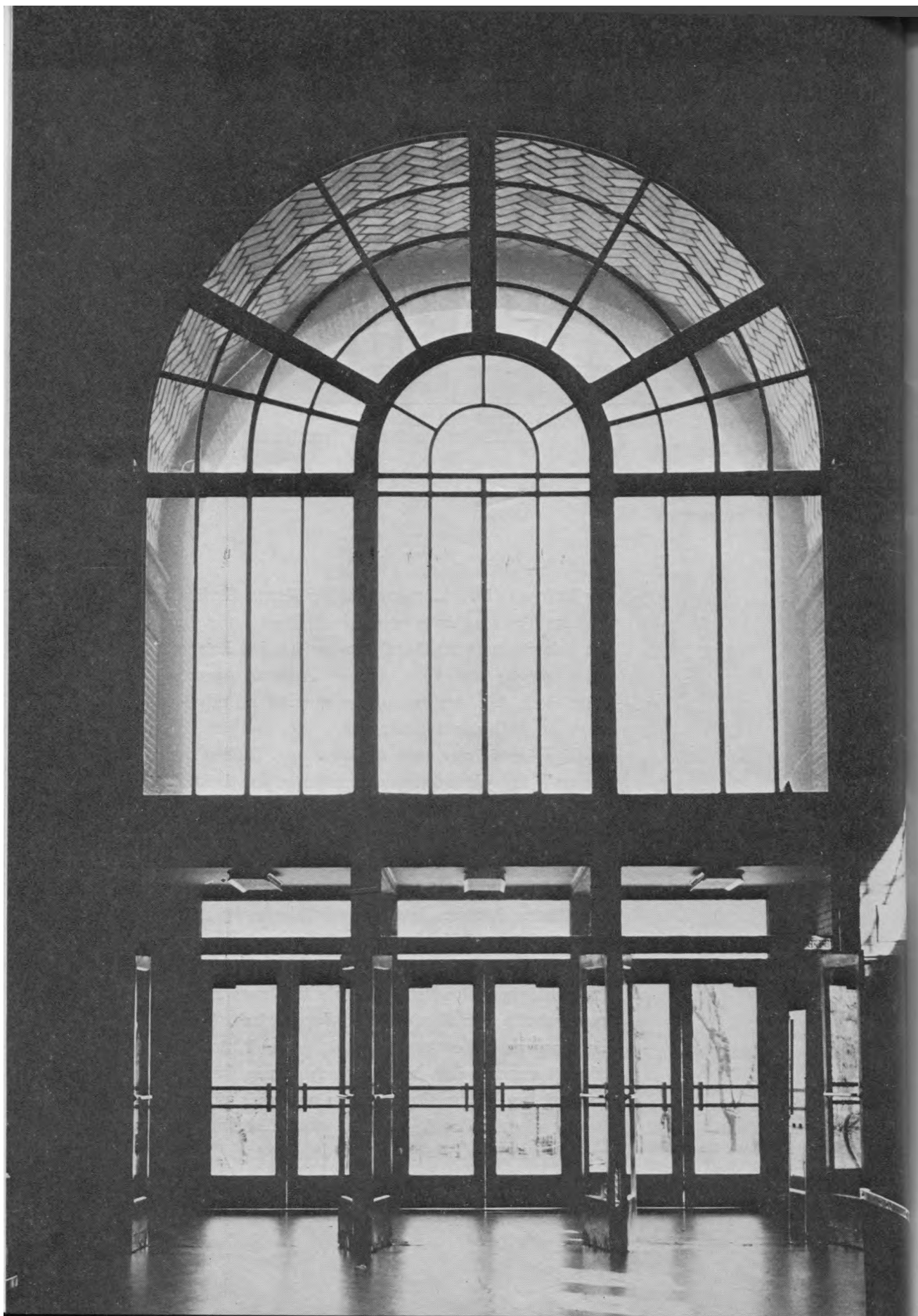

1975 / BIRŽELIS - JUNE / VOLUME XXVI, NO. 6

Bažnyčia birželio mėnesį skina Jėzaus Širdies garbinimui. Tai nėra koks nors davatkiškas pamaldumas, bet prisiminimas tos heroiškos meilės, kai Kristus net savo gyvybę paaukojo už mus. Argi tai neverčia ir mūsų šiek tiek susimąstyti ir stengtis parodyti Jam daugiau meilės ir dėkingumo?

Šį mėnesį švenčiame ir tėvo dieną. Dažnai neįvertiname ir šio tylaus herojaus pastangų, kai jis nuo ryto iki vakaro dirba, atskirtas nuo šeimos džiaugsmų ir nuo vaikų kryžstavimo, kad tik jie būtų sotūs ir laimingi.

Mes, lietuviai, birželio mėnesį prisimename ir tuos savo tautos herojus, kurie paaukojo gyvybę už mūsų tėvynės laisvę. Pažvelgę į praeitį, matysime, kad mūsų tėvynė visuomet turėjo daug kovoti ir kentėti. Esame kankinių tauta. Ne be reikalo ir vienas mūsų tautos simbolių yra Rūpintojėlis. Supraskime, kad kančia žmogaus nežemina, bet grūdina ir kilnina. Tenebūna ji mums našta, slegianti prie žemės, bet galingi sparnai, kuriais pakiltume nuo šios žemės rūpesčių ir vargų prie Amžinosios Saulės, paverčiančios kančių pergalės triumfu.

NEGESINKITE DVASIOS!

A. RUBIKAS

SEKMINĖS JERUZALĖJE

Jonas Krikštytojas, kalbėdamas žmonėms apie ateinantį Mesiją — Kristų, savo klausytojus įspėdavo, kad Kristus kitaip krikštys, negu jis — Jonas. Kristus žmones krikštys jau nebe vandeniui, o Šventąja Dvasia. Lukas vieną Jono pamokslą šitaip atpasakoja: "Aš, tiesa, krikštiju jus vandeniui, bet ateis už mane galingesnis... Jisai krikštys jus Šventąja Dvasia ir ugnimi" (3, 16).

Ir iš tiesų. Sekminių dienos atėjus, Kristus pažadą įvykdė. "Atėjus Sekminių dienai, visi mokiniai buvo drauge vienoje vietoje. Staiga iš dangaus pasigirdo ūžesys, tarsi kilus smarkiame vėjui. Jis pripildė visą namą, kur jie sėdėjo. Jiems pasirodė tarsi ugnies liežuviai, kurie pasidaliję nusileido ant kiekvieno iš jų. Visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios ir pradėjo kalbėti kitomis kalbomis, kaip Dvasia jiems davė prabilti" (Apd 2, 1-4). Jie pradėjo garbinti Dievą švenčių proga Jeruzalėn susirinkusių žmonių akivaizdoje. Visi girdėjo juos "skelbiant įstabius Dievo darbus" (2, 11). Taigi Kristus — Jono žodžiais — krikštijo savuosius Sv. Dvasia ir ugnimi. Taip pakrikštyti jie pradėjo skelbti įstabius Dievo darbus. Tuos Dievo darbus skelbė pati Šv. Dvasia. Ji skelbė per Kristaus mokinius.

Tačiau ne visi čia norėjo matyti Šventosios Dvasios veikimą. Kiti, kaip pasakoja Šv. Raštas, stebėdami anuos Sekminių įvykius, aiškino, kad čia veikia ne Dievas, o kitokie veiksniai. Jie šaipėsi ir sakė apie Kristaus mokinius: "Jie prisigėrę jauno vyno" (2, 13).

Reikia pasakyti, kad tokie aiškinimai ir šiandien kartojasi. Ir šiandien į pastangas atgaivinti Sekminių Dvasią Bažnyčioje kai kas žiūri su nepasitikėjimu. Tokių nuomone, Šventoji Dvasia stebuklingu būdu yra nužengusi tik vieną kartą, per anas Sekmines, ir tai vien tik į apaštalus. O su apaš-

talais yra pasibaigęs ir stebuklingas Šventosios Dvasios veikimas.

Tuo tarpu Apaštalų Darbų knyga pasakoja, kad Paskutinės Vakariinės butan laukti Šventosios Dvasios buvo susirinkę Kristaus mokiniai, tai yra ne vien apaštalai, — ir kad jie visi gavo Šv. Dvasią. Šv. Raštas pasakoja, kad tenai buvo apaštalai "kartu su moterimis ir Jėzaus Motina Marija bei jo broliais" (1, 14), ir kad į juos visus, tenai susirinkusius, nusileido Šv. Dvasia, nedarydama jokio skirtumo: kas apaštalas, kas ne; kas vyras, kas moteris. Jie "visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios" (2, 4).

Kodėl taip įvyko, aiškina Petras pirmam savo pamoksle. Jis primena pranašo Joėlio žodžius, arba seną Dievo pažadą, duotą Senajame Testamente: "Savo tarnams ir tarnaitėms tomis dienomis aš išliesiu savosios Dvasios, ir jie pranašaus" (2, 18) — tai yra, jie skelbs įstabius Dievo darbus.

Kai žmonės nustebę klausė, tai ką dabar daryti, Petras jiems šitaip atsakinėjo: "Kiekvienas tepasikrikštija vardan Jėzaus Kristaus, kad būtų atleistos jums nuodėmės, tada gausite Šventosios Dvasios dovaną. Juk jums skirtas pažadas, taipogi jūsų vaikams ir visiems toli esantiems, kuriuos tik pasišauks Viešpats, mūsų Dievas" (2, 38-39).

Tai reiškė, kad Šv. Dvasia nebuvo skirta vieniems apaštalams, o visiems žmonėms, kuriuos Dievas pasišauks, — taigi ir tiems, kurie būtų labai toli nuo Jeruzalės — erdvės ar laiko atžvilgiu.

Petro pasiklausę, pasikrikštijo tą dieną 3000 žmonių. Šv. Raštas pastebi, kad jie prisidėjo prie apaštalų ("prisidėjo prie jų", 2, 41). O tai jau reiškia, kad juos atvedė prie apaštalų Šv. Dvasia, arba kad jie atėjo Šv. Dvasios vedini. Kitais žodžiais: čia veikė pats Dievas. Tiesa, susirinkusieji klausė Petro pamokslo, bet Šv. Dvasios įtaigoti jie patikėjo, kad čia kalba Dievas į juos.

Bet tuo Šv. Dvasios veikimas nepasibaigė. Šv. Raštas toliau pasakoja, kad pasikrikštijusieji "ištvermingai laikėsi apaštalių mokslo ir bendravimo, duonos laužymo ir maldų" (2, 42). Jie bendrai rinkdavosi, bendrai meldavosi ir buvo vienos širdies (plg. Apd 2, 44-47).

SEKMINĖS ŠIANDIEN

Šiandien tenka girdėti balsų, kad lūkesčiai ir viltys, sudėtos į antrąjį Vatikano susirinkimą, neišsipildė, kad bažnytiniai reikalai nepagerėjo, o priešingai — pablogėjo, ir kad už tai esą kalti visokie klaidingi pranašai, įtaigoję Vatikano susirinkimą.

Tačiau taip nėra. Už bažnytinę nesėkmę yra kaltas ne Vatikano susirinkimas, o jo dekretų nepaisymas ar nenoras juos rimčiau pastudijuoti ir bažnytiniame gyvenime taikyti, tai yra pagal juos persiorientuoti.

Katalikų Bažnyčios tikėjimu, visuotiniame Bažnyčios susirinkime veikė Šv. Dvasia. Tuo netenka abejoti. Tada naujai išrinktas popiežium Paulius VI (1963 m.) šitaip sveikino susirinkimo tėvus: "To paties tikėjimo ir tos pačios meilės jungiami, čia visi kartu melsimės; čia, be abejo, visi naudosimės su mumis pasiliekančios, uždegančios, mokančios bei stiprinančios Šventosios Dvasios antgamtinėmis dovanomis" (II Vat. Sus. dokumentai, 3 d., psl. 54).

Vatikano susirinkimo dekretai jau seniai paskelbti. Bet jie buvo ne tam, kad knygų lentynose gulėtų. Jie yra tam, kad būtų įgyvendinti bažnytiniame gyvenime.

Susirinkimo dekretai yra labai gražiai išleisti lietuvių kalba: knyga kietais žalsvais viršeliais. Bet iš tikrųjų, kas yra ta knyga? Tai yra vien popierius ir dažai. O popierius ir dažai dar niekad nėra Bažnyčios atnaujinę ir neatnaujins. Bažnytinį gyvenimą atnaujinti gali tik Vatikano susirinkimo dvasia užsidegę tikintieji. Kol tos knygos gulės kokiame nors stalčiuje ar spintoje, tol vargu ar ką padės ir šių metų Šventaisiais pavadinimas.

DVASIOS GESINIMAS

Taigi klausimas būtų šitas: ar šiandien stengiamasi Šv. Dvasios balsą išgirsti ir

jam paklusti, kaip stengėsi jį išgirsti ir jam paklusti Vatikano susirinkimo tėvai?

Štai jau apaštalas Paulius yra pastebėjęs, kad Šv. Dvasiai galima duris ne tik atidaryti, bet ir uždaryti. Rašydamas laišką Tesalonikų parapijai, jis perspėja: "Už viską dėkokite, nes to Dievas nori iš jūsų Kristuje Jėzuje. Negesinkite Dvasios! Nenieikinkite pranašavimų! Visa ištirkite ir kas gera pasilaikykite" (1 Tęs 5, 18-21).

Apaštalių Darbų knyga pasakoja apie vieną Petro išgyvenimą svetimtaučio šimtininko Kornelijaus namuose. Tokiuose namuose žydui Petruui lankytis netiko, nes tokie žmonės tikinčiųjų žydu buvo laikomi nešvariais. O vis dėlto Petras užėjo pas jį, pas Kornelijų, ir pradėjo šitaip aiškintis: nors jam, kaip žydui, nevalia svečiuotis pas svetimtautį, "bet Dievas apreiškė, jog negalima jokio žmogaus laikyti prastu ar nešvariu" (Apd 10, 28). "Dievas nėra žmonėms šališkas" (10, 34).

Ir štai Petruui sakant pamokslą to svetimtaučio, to "nešvaraus" žmogaus namuose, "Šventoji Dvasia nužengė ant visų, kurie klausėsi žodžio" (10, 44). Nuostabiausia buvo tai, pasakoja Šv. Raštas, "kad ir pagonims buvo išlietos Šventosios Dvasios dovanos" (10, 45).

Petrą nuolatos stebino toks Šv. Dvasios veikimas. Taip jis vėl pasakoja apie savo apsilankymą vieno nežymaus žmogaus namuose, kurio net vardo nepamini. "Kai aš pradėjau kalbėti. Šventoji Dvasia nužengė ant jų... Tada prisiminiau Viešpaties žodžius, kaip jis yra sakęs: 'Jonas krikštijo vandeniu, o jūs būsite pakrikštyti Šventąja Dvasia'. Jeigu tad Dievas suteikė jiems tokią pačią dovaną kaip ir mums, įtikėjusiems Viešpatį Jėzų Kristų, tai kas gi aš būčiau, jeigu mėginčiau trukdyti Dievui?!" (Apd 11, 15-17).

Dievui gali trukdyti ne vien ateistai. Dievui trukdyti gali ir tie, kurie kitiems Šv. Dvasios dovanų nepripažįsta. Dievui gali trukdyti ir tie, kurie su kitų nuomone, su kitų pageidavimais, norais nesiskaito, kurie visai nė nesistengia kitų nuomonę bažnytinio gyvenimo klausimais išgirsti, ir kurie

tos "nežymiųjų" masės nepaiso galvodami, kad jeigu jau Šv. Dvasia norės prabilti, tai vien tik per juos pačius, o ne per kitus.

DIDYSIS INKVIZITORIUS

Dostojevskis viename savo romane pasakoja apie Didįjį Inkvizitorių (Bažnyčios kontrolierių), patariantį Kristui daugiau nesiikišti į Bažnyčios reikalus. Jis — Viešpats — Evangeliją jau paskelbęs, tepalieka dabar Bažnyčios tvarkymą Didžiajam Inkvizitoriui. Šis su savo padėjėjais pasirūpinsias vienas Bažnyčios gerove.

Aišku, tokio Inkvizitoriaus pokalbio su Kristumi miesto aikštėje niekad nėra buvę. Tai tik legenda. Bet žmonių su panašia galvosena vis dėlto yra. Ir šiandien pasigirsta balsų, kad Bažnyčiai sutvarkyti reikia tik geros lazdos. Kai kas gal net ir gailisi, kad tokios lazdos neturi.

O vis dėlto krikščioniškasis tikėjimas nėra iš lazdos kilęs ir ne lazdomis laikosi. Tokia galvosena, kad Bažnyčią būtų galima atnaujinti vien tik kareivinių kiemo drausme, kur tik vienas viršila komandas duoda, yra viena kenksmingiausių šių dienų erezijų. Ir štai dėl ko:

POPIEŽIAUS ŽODIS

Vienoje audiencijoje (1974 m. spalio 16 d.) Paulius VI yra klausęs: "Ko Bažnyčiai labiausiai reikia?"

Į tą klausimą jis pats taip atsakė:

"Statydami šį klausimą Bažnyčiai, norime atskleisti patį esmingiausią pradą, nuo kurio priklauso jos buvimo pagrindas, pradą, kuris ižiebia jos gelmėse taip būtiną gyvybę: Bažnyčia yra gyva Šventosios Dvasios išiliejimo dėka. Tai labai gerai žinoma tiesa. Visi ją girdėjome kartojamą ir skelbiamą neseniai vykusio Susirinkimo. Sekminių dieną buvo atsiųsta Šventoji Dvasia, kad nuolatos Bažnyčią pašvęstų. Ji yra gyvybės Dvasia. Dvasia gyvena Bažnyčioje ir tikinčiųjų širdyse kaip šventovėje, juose meldžiasi ir liudija, kad jie yra išūnytieji vaikai. Ji veda Bažnyčią į pilnutinę tiesą, jungia į vieną Dievui tarnaujančią bendruomenę, moko ir tvarko įvairiomis hierarchijai ir charizmatikams teikiamomis dova-

nomis, puošia savo vaisiais. (Čia reikia pastebėti, kad Šv. Raštas, rašytas graikų kalba, Šventosios Dvasios dovanas vadina charizmomis ir tas dovanas gavusius — charizmatikais). Evangelijos galia ji Bažnyčią išlaiko jauną, be perstojo ją atnaujina".

Toliau popiežius apie malonės reikalingumą taip kalbėjo: "Tuos aukščiausios svarbos klausimus ir šiandien tebesvarsto modernioji teologija. Malonės reikalas kalba apie nepavaduojamą jos būtinumą žmogui, būtinumą, kurį Sekminių stebuklas turi pratęsti per visą Bažnyčios ir pasaulio istoriją".

Aiškindamas Šv. Dvasios dovanas, popiežius priminė, kad Šventoji Dvasia yra suteikiama ne tik ją gavusiam žmogui pašventinti. Taip pat "ji suteikiama, kad žmogų praturtintų ypatingomis dovanomis, kurias vadiname charizmomis. Jos skirtos artimo, o ypač *tikinčiųjų bendruomenės labui*. Daug apie jas kalbama šiandien".

Priminę, kad Šventosios Dvasios dovanoms priimti reikia atitinkamo nusiteikimo, popiežius baigė: "Jei Bažnyčia bus pajėgi pereiti į šitokią paruošos stovį sutikti naujam nuolatiniam Šventosios Dvasios atėjimui, ji, 'Širdžių Šviesa', netruks išsilieti, teikdama džiaugsmą, šviesą, apaštalinę jėgą bei vienijančią meilę, kurių taip labai šiandien reikia Bažnyčiai". (Plačiau žiūr. Darbininke, 1975 m. Nr. 11).

Ši nuostabi popiežiaus kalba primena paruošos stovio reikalingumą Šventosios Dvasios dovanoms priimti. Tam reikia, kaip popiežius aiškina, tikėjimo, tam reikia ir nusižeminimo. Ir iš tiesų! Juk jeigu, apaštalo Pauliaus žodžiais, "kiekvienam suteikiama Dvasios apraiška bendram labui" (1 Kor 12, 7), tai ir pasidalinimas Šv. Dvasios dovanomis, duotomis bendram labui, yra galimas tik tokioje bažnytinėje bendruomenėje, kur viešpatauja ne savižiūros, ne savi-naudos, ne išdidumo, o bendruomeniškumo dvasia, kur kiekvienas žiūri ne savo, o bendro labo. Todėl ir rašė Paulius Tesalonių parapijai: Negesinkite Dvasios! Nenie-kinkite pranašysčių!

VYSKUPAS MOTIEJUS VALANČIUS — KOVOTOJAS UŽ LIETUVIŲ TAUTOS TEISES

VINCENTAS LIULEVIČIUS

5. RELIGINIS IR TAUTINIS PERSEKIOJIMAS

Valančiaus vyskupijos valdymo laikai prasidėjo caro Nikolajaus I metu (1825-1855), kurio laikais Rusijoje buvo didžiausias absoliutizmas. Lietuva, kaip katalikų kraštas, Nikolajui negalėjo patikti. Varydamas smarkią rusinimo politiką, Katalikų Bažnyčią norėjo padaryti savo siekių įrankiu, o dvasininkus — vyriausybės valdininkais (AA, 190). Jo įpėdinio Aleksandro II (1855-1881) lengvesni laikai, teuztruko tik iki 1863 m. sukilimo. Po to prasidėjo žiaurus lietuvių tautos persekiojimas.

Iki buvo galima, Valančius skubėjo statyti ir remontuoti bažnyčias. Jo vyskupavimo metu atsirado 29 naujos mūrinės bažnyčios ir 20 senų medinių iš pagrindų suremontuotų (AA, 31-32). Po 1863 m. sukilimo nebuvo galima statyti ir remontuoti be gubernatoriaus leidimo, kurio faktiškai neduodavo. Vainuto bažnyčią reikėjo tik pabaigti, jau anksčiau pradėtą statyti. Kovojo leidimo kelerius metus, bet negavo. Pagaliau žydėlio pagalba (už 100 rb. kyši) gavo leidimą. "Vėliau ir pačiam vyskupui nekartą teko tos priemonės sėkmingai griebtis ne tik santykiuose su Kauno gubernatoriais, bet net ir su pačiu sukilimo malšintoju Muravjovu" (VB, 9, 410).

Rusų administracija vyskupą norėjo pabaudomis palaužti. Jau 1834 m. pabaigoje turėjo sumokėti 500 rublių už leistą Zarasų apskrityje pastatyti bažnyčią. Tuoju (1865) sumokėjo 100 rb. už paskyrimą kunigo vienos mokyklos kapelionu, kurio rusų administracija neleido niekur skirti. Rusų valdžia už dalyvavimą sukilime kunigus Mackevičių, Noreiką ir Gargasą nubaudė mirtimi. Valančius juos įtraukė į rubricelę, todėl turėjo sumokėti 1000 rb. pabaudos. Valdžia buvo uždraudusi seminarijų auklėtinius šventinti kunigais. Kai vyskupas iššventino kelis klierikus, sumokėjo 200 rb. pabaudos.

Kai jis pasivaikščiojimo metu Kaune užėjo į aukščiau minėtą prieglaudą, valdžia palaikė katalikišką propagandą ir jį nubaudė 1000 rb. pabauda. Nors Drūkšių koplyčiai statyti vyskupas davė leidimą, kai dar nebuvo suvaržymų (1862), bet vis tiek teko sumokėti 500 rb. Vėliau dar daugiau pabaudų uždėjo. Reikia pridėti, kad vyskupas pabaudų geruoju nemokėdavo, bet liepdavo išieškoti iš jo algos arba jo valdomų turtų.

Vyskupo padėtis buvo bloga. Gintis nebuvo galimybės. Pasiskųsti Vatikanui buvo griežtai draudžiama.

Valančiaus kovos dalyviai buvo kunigai. Jis ypatingą dėmesį kreipė į tuos kunigus, kurie parašydavo kokią nors tikybinių liaudžių knygą. Tuos kunigus jis globojo. Valančiui teko daug kovoti su vyriausybe dėl jos globojamų kunigų. Jis jų labai nemėgo. Vyriausybei spiriant tiems kunigams duoti geresnes vietas, dažnai kovodavo vyskupas, iki laimėdavo. Rusų valdžia, norėdama suvaržyti religinį gyvenimą, jau po 1831 m. sukilimo įvedė pamokslų cenzūrą. Kunigai galėjo sakyti pamokslus tik iš žinomų pamokslų rinkinių arba savo parašytus ir vyskupo aprobuotus. Po 1863 m. sukilimo vėl atsimentą pamokslų cenzūra (1868), kuria labai suvaržė jų sakymą (sako tik klebonai, po vieną per dieną ir t.t.), siekiant, kad kuo mažiausia būtų sakoma pamokslų. Vyskupas atsisakė tas taisykles paskelbti savo kunigams, nežiūrint į tai, kad kiti vyskupai savose vyskupijose jas buvo paskelbę (AA, 227). Ilgai tuo reikalu susirašinėjo su rusų administracija, bet, atrodo, taisyklių kunigams taip ir nepaskelbė.

Rusų vyriausybė (1869) norėjo, kad pridėdamose pamaldose (kuriose vartojama ne lotyniška kalba), būtų naudojama rusų kalba. Tam jų ryžtui griežtai pasipriešino Valančius, aiškindamas, kad šis reikalas ne nuo jo pareina. Arba vėl. Rusų vyriaus-

sybė pagamino rusų kalba bažnyčioms ritualą ir atsiuntė Valančiui kiekvienam kunigui nusiųsti. Valančius paaiškino raštu, kad jis to padaryti negalės be popiežiaus leidimo, kitaip jis užsitrauksias dideles bausmes. Leidinį sudėjo vyskupo rūmų pastogėje. Rusų vyriausybė reikalavo rubricelėje spausdinti maldą už carą rusiškai. Valančius buvo tam priešingas, bet dvejus metus (1868 ir 1869), cenzūrai reikalaujant, buvo išspausdinti rusiškai. Tačiau trečiaisiais (1870) metais jam pavyko išmesti. Gubernatorius, atvaizduodamas, kad tas įvyko dėl spaustuvės klaidos, šnekino Valančių, kad jis atskiru lapeliu išspausdintų ir išsiuntinėtų kunigams. Valančius su tuo nesutiko. Tada pats generalgubernatorius atspausdino lapelius su rusiškai už carą maldą ir per Kauno gubernatorių atsiuntė Valančiui, kad šis išsiuntinėtų kunigams. Nėra duomenų, ar Valančius tuos lapelius išsiuntinėjo, ar vėl padėjo į pastogę.

Rusų administracijai norint įvesti į lietuvių katalikų pamaldas rusų kalbą, Valančius išsiuntinėjo savo kunigams aplinkraščių, kuriuo griežtai reikalavo laikytis nustatytos tvarkos ir nieko be dvasinės vyresnybės neįvesti į pamaldas. Kai kuriose bažnyčiose caro šventės dienomis rusų valdininkai norėjo, kad po pamaldų būtų sugiedota rusų tautinė giesmė, bet klebonai nesutiko dėl minėto Valančiaus įspėjimo. Tad rusų pastangos įvesti rusų kalbą į lietuvių bažnyčias nuėjo niekais.

Tokiu būdu "tvirčiausiu pylimu, suturint rusinimo politikos užplūdimą Lietuvoje, buvo katalikų Bažnyčia. Lietuvių kalba, išvartyta iš mokyklų ir visų valdžios įstaigų, viešai teskambėjo bažnyčiose" (AA, 232 - 233).

Kai Valančius 1871 m. rubricelėje vietoje rusiškos maldos už carą teidėjo tik rusiškais raidėmis lietuvišką maldą, generalgubernatorius norėjo jį nubausti 1000 rb. pabauda. Tačiau Kauno gubernatorius jį atkalbėjo atsisakyti nuo tos bausmės, nes tuo Valančiaus nepriversias paklusti.

Jau anksčiau buvo pradėta varžyti bažnyčių ir bažnytinių trobesių taisymas ir

naujų statymas, bet po 1863 m. sukilimo suvaržymas ypatingai buvo didelis. Dėl mažiausio pataisymo reikėjo kreiptis į gubernatorių leidimo. Naujų bažnyčių beveik niekuomet neleisdavo (AA, 241). Lietuviai katalikai savo bažnyčias labai brangino ir saugojo nuo rusų pasikėsinimų. Rusai (1838) bandė atimti Tytuvėnų bažnyčią, bet valstiečiai ją apgynė. Ilgai užtrukusi Kazočių bažnyčios uždarymo byla buvo valstiečių taip pat laimėta. Tuo pačiu motyvu valstiečiai vėliau gynė Kėstaičių ir Kražių bažnyčias.

Lietuva savo kryžių gausumu labai skyrėsi nuo Rusijos krašto, todėl rusų valdžia uždraudė statyti kryžius viešose vietose, išskyrus bažnyčias ir kapines. Pradžioje to nuostato nelabai paisė, bet po 1863 m. priežiūra labai sustiprėjo. Tuo pačiu tikslu draudė ir katalikų viešą pasirodymą su savu tikėjimu. Uždraudė (1866) procesijas gatvėse. Teleido mieste bažnyčiose, o bažnytkaimiuose — šventoriuje. Valančius nesutiko to įsakymo paskelbti kunigams. Tada pati rusų vyriausybė paskelbė, su išimtimis kai kuriems miestams, kad gali daryti procesiją šventoriuje. Prie procesijų buvo priskaitomas numirėlio lydėjimas į kapus su vėliavomis, Kalvarių ėjimas ir pan. Tas draudimas buvo atšauktas po trejų metų Valančiui mirus (1878).

Muravjovo laikais buvo rusų įsteigta Lietuvoje brolija platinti stačiatikybei lietuvių katalikų tarpe. Tai brolijai priklausė aukšti rusų pareigūnai. (AA, 192). Visokiomis priemonėmis viliojo rusai lietuvius į stačiatikybę, pavyzdžiui, neturtingiems bajorams žadėdami žemės. Tačiau lietuvių stačiatikiais pasidarė labai mažas skaičius. Perėjo į stačiatikius daug latvių ir apie trečdalis estų (Gut, 50).

Po 1831 m. sukilimo prasidėjo religinis persekiojimas. Lietuvoje panaikino keletą kunigų seminarijų. Likusiose įvesta tokia tvarka, kad jos tapo išimtos iš vyskupo priklausomybės. Žemaičių seminarijoje iš 60 klierikų paliko tik 18. Pagal (1847) sudarytą konkordatą kunigų seminarijos pavesotos vyskupui, tačiau (1851) įsakė, kad rusų

kalbos ir Rusijos istorijos dėstytojais seminarijoje būtų rusai. Suprantama, per juos bus lengviau sekti seminarijos auklėtinius - klierikus. Ir kitais būdais sunkino seminarijų darbą. Baigusią neleido išventinti į kunigus. Kai Valančius išventino 28 kunigus, jų neleido skirti į vietas. Kai jie be darbo gyveno pas tėvus ar gimines, Valančius sušaukė juos atgal į seminariją, bet generalgubernatorius liepė paleisti namo. Rusų valdžia neleido išventintų kunigų skirti, nes nesą vakuojančių vietų, kurių iš tikrųjų buvo daug. Į seminariją uždraudė priimti klierikus, kurių liko tik 4. 36 baigę buvo be šventimų. Normaliai veikiant, reikėjo kasmet turėti seminarijoje 120 klierikų. Norėjo net seminarijai skirtus vienus namus atimti. Pagaliau (1867) leido naujai išvestus kunigus skirti į parapijas, o dar vėliau (1870) ir priimti naujus klierikus. Skaičius klierikų išsikovotas iki 40. Valančiui vis atrodė, kad kunigų trūksta, o rusų vyriausybė buvo tos nuomonės, kad jų per daug.

Kunigui paskirti ar perkelti reikėjo gauti gubernatoriaus leidimą, kas labai trukdė vyskupo planus ir žmonių dvasinių reikalų aptarnavimą. Ilgai kovojo, kreipdamasis į visas valdžios institucijas, iki jo įpėdiniam vėliau (1905) tas reikalas sušvelnėjo: reikėjo tik pirmam skyriui gauti leidimą.

Kai valdžios gimnazijų mokinius vertė eiti caro dienomis į cerkvę, Valančius neatlaidžiai kovojo ir jau jo įpėdinis laimėjo, nes 1897 m. buvo prievarta panaikinta. Taip pat nedraudė statyti bažnyčių. Po 1863 m. sukilimo pradėjus aiškiai nutautinimo politiką, rusai reikalavo, kad tikybos pamokos valdžios mokyklose būtų dėstomos rusų kalba. Valančius smarkiai ir ilgai kovojo, todėl jo įpėdiniai 1904 m. susilaukė leidimo dėstyti lietuviškai.

6. VALANČIAUS KOVOS VERTINIMAS

Valančius "turėjo gerą atmintį, tvirtą valią, labai išlavintą pareigos supratimą... Svetimai įtakai nepasiduodavo" (AA, 274).

Valančius buvo pirmasis vyskupas, kilęs iš liaudies. Jis matė, kad liaudžiai, tautos kamienui, reikia daug pagalbos, todėl

jis ir griebėsi ją šviesti, blaivinti, aprūpinti spauda ir aplamai kovoti už jos geresnę ateitį. Jis ruošė tautą laisvam gyvenimui. Tas jam puikiausiai pavyko.

Valančius "atjautė tautinio atgijimo aušrą ir daug padarė tam judėjimui sustiprinti. .. kėlė tautinę sąmonę" (AA, 275). Jis sudarė sąlygas *Aušrai* gimti.

Nuo pat krikščionybės įvedimo Lietuvoje vyskupai skelbdavo laiškus lotyniškai arba lenkiškai. Valančiaus pirmasis ganytojiškas laiškas buvo išspausdintas dviem kalbom — lenkiškai ir lietuviškai. Jis pirmasis įvedė naują tradiciją. Juo buvo pasekta ir kaimyninėje Seinų vyskupijoje (AA, 356).

"Jei tiek turėjo pasisekimo garsi jo blaivybė, jei parapijose dygo mokyklos, plito jo raštai, jei jis išsilaikė savo vietoje, visą amžių kovodamas su Rusijos vyriausybe, tai dėl to, kad turėjo palaikymo savo ganytojui atsidadavusios dvasiškos ir liaudies" (AA, 273).

Bandant Valančiaus kovą vertinti, reikia visada turėti prieš akis jo vyskupijos dydį. Dar prieš jo paskyrimą vyskupu rusai sudarė su Vatikanu konkordatą (1847) ir Žemaičių vyskupijai priskyrė iš Vilniaus vyskupijos 7 dekanatus su 94 parapijom. Arba aiškiau sakant. Žemaičių vyskupijai buvo priskirta beveik visa Aukštaitija su Latgala ir Kuršu. Tuo būdu "Valančiaus atsakomybei teko tokia didelė teritorija, kurios nebuvo turėjęs joks Žemaičių vyskupas nuo pat šios vyskupijos įsteigimo" (SY, 96). Iš jos nepriklausomoje Lietuvoje susikūrė trys vyskupijos. Jau vien rūpinimasis tokia didele vyskupija jam atėmė labai daug laiko. O vyskupija labai daug domėjosi. Jis nuolat ją lankydavo, kol buvo galima. Vizituodavo, nežiūrėdamas į kelių gerumą ar blogumą. Vieną sykį vos neprigėrė, lūžus tiltui. Ilgai jis neturėjo padėjėjo, o kai gavo, netrukus rusų administracija padėjėją iškėlė gyventi į Mintaują. Ir dar, kas svarbiausia, "joks vyskupas ir pati vyskupija nebuvo matę ir tokios priespaudos bei svetimos kontrolės, kokią rusai išvystė, jam pradėjus, o ypač įpusėjus vyskupauti" (SY, 96).

Turint galvoje, kas anksčiau pasakytą, reikia pripažinti, kad Valančiaus veikla buvo labai šakota ir kad "visose jose jisai savarankiškai pasireiškė ir tuo būdu visai Lietuvos XIX a. istorijai uždėjo savo valančinį antspaudą. Tuo laiku neturėjome kito asmens, kurį būtume galėję greta jo pastatyti" (VB, 8, 346 psl.). Teisingas teigimas: iš tikrųjų neturėjome jam lygaus. "Po visos eilės užimančių Žemaičių vyskupijos sostą įvairių stambių didikų šeimų atstovų šis pirmasis vyskupas "iš muzikų" visus juos pralenkė, ir tik kai kuriais atžvilgiais greta jo tegalima pastatyti veikusį XVI -XVII a. vyskupą Merkelį Giedraitį" (Ten pat).

Valančiaus didelė kova davė puikius rezultatus. Tai matome iš generalgubernatoriaus rašto, kuriame sakoma: "Nė viena mūsų vyriausybės globojama religija šiame krašte nepasireiškė savo veikloje tokiu atkaklumu, kaip Romos katalikų religija" (SY, 107-108). Ar bereikia geresnio religinio gyvenimo įvertinimo, kaip šis? O dar vėliau

(1868) Kauno gubernatorius Vilniaus generalgubernatoriui galėjo pasakyti: "Kauno gubernijoje gyventojų charakteris visiškai skirtingas. Jie yra dievobaimingi ir linkę į religinį fanatizmą... Visi gyventojai yra lietuviai, ir nėra jokios vilties tikėtis, kad net tolimoje ateityje galima būtų laukti gyventojų suartėjimo su viešpataujančia Rusijoje nacija arba cerkve" (SY, 108).

Geresnės atestacijos Valančiaus veiklai nė nereikia norėti. Juk pasakymas, kad nėra vilties, jog jo valdyti lietuviai net ir tolimoje ateityje nesuartės nei su rusų tauta, nei su stačiatikybe, yra didžiausias pagyrimas, kurio tegali susilaukti tik retas mūsų tautos veikėjas.

Lietuvių tauta didžiuojasi Valančiumi, stebisi jo nuveiktais darbais, ima pavyzdžius jo kovos metodų sunkiausiose tautos dienose. Jei Lietuvos istorijoje tam tikrus laiko tarpus vadiname Algirdo laikais, Vytauto laikais, tai XIX a. trečiąją ketvirtį drąsiai galime vadinti Valančiaus laikais.

PIRMOJI MOTERIS — BAŽNYČIOS DAKTARĖ (IV)

ALFONSAS GRAUSLYS

Savo "Vidinėje pilyje" arba "Buveinėse", pradėdant ketvirtąją buveinę, Jėzaus Teresė vaizduoja tas mistines sielos būsenas, kuriose žmogus, ypatingomis Dievo malonėmis apdovanotas, kontempliatyvinės maldos lydimas, pradeda vis apčiuopiamiau išgyventi Dievo artumą. Kaip jau minėjome, šventoji labai apgailestauja, kad didžioji nors ir geros valios sielų dauguma prie ketvirtosios buveinės slenksčio sustoja, nežengdama toliau, o tuo pačiu pradėdama žengti atgal.

Ketvirtosios buveinės mistinė malda iš buvusios *susitelkimo* maldos, kurioje dar vis mąstymas vadovavo, virsta *ramybės-poilsio* malda, kurioje ne valios žadinamas, bet antgamtinis Dievo meilės persunktas susitelkimas virsta tikrosios kontempliacijos pradžia. Šiuos susitelkimo bei poilsio

maldos laipsnius Jėzaus Teresė nagrinėja savo "Tobulybės kelyje" ir kituose veikaluose. Tiksliau pasisakydama dėl ketvirtosios buveinės maldos rūšies, šventoji sako, kad pirmųjų buveinių mąstymo malda "prasideda mūsų prigimtyje (suprask: mums aktyviai pasireiškiant — A.G.) ir baigiasi Dieve; o ekstazės prasideda Dieve (kitai tariant, jos yra Dievo pažadintos bei suteiktos — A.G.) ir pajuntamos mūsų prigimtyje" — taigi pasyviau šios prigimtės išgyvenamos. Apskritai, mistinės maldos laipsniuose Dievo veikimas sieloje aktyvėja, o pati siela labiau pasyvėja, Dievo įtakos veikiamą bei keičiamą. Tačiau būtų klaida manyti, kad šis pasyvumas yra pilnas, visiškas, nes, mistinio gyvenimo vertintojų vokiečių taikliu posakiu, tai yra "Gottleibende Aktivitaet", kuris sielą parengia nau-

joms Dievo malonėms. Šios ekstazės, kurios prasideda ketvirtoje buveinėje ir kurias jau, be abejo, esame supratę iš buvusių straipsnių, ypač pasireiškia ir aiškėja ta ypatybė, kad siela dėl šių ekstazių darosi vis atviresnė ir imlesnė išgyventi antgamtei. Šio sielos imlumo, anot jos, paprasčiausioje mąstymo maldoje nebūna. Ši ekstazės vaisių ji savo raštuose ispaniškai vadina "ensanchamiento", t.y. tam tikru sielos "praplėtimu".

Penktoje buveinėje išivyrauja susijungimo malda, lydima aukštesnio laipsnio ekstazių — artimesnio su Dievu susijungimo dovanos. Siela vis labiau atsiduoda Dievui, sulaukdama iš Jo gausėsių malonių. Tą penktosios buveinės būseną vaizduodama, ji lygina ją su kirmėle, gaminančia šilką ir sau statančia namą, kuriame ji mirs. Čia šventoji ragina: "Ugdykime, vietoje saviemylos, sauvalės ir pasinėrimo pasauliniuose dalykuose, atgailos, maldos, nuolankumo, klusnumo dvasią... Ši kirmėlė turi mirti... Būkite tikri: mes matysime Dievą ir būsime panardinti Jo didybėje, kaip kirmėlė šilko audinyje... Įsidėmėkite, aš sakau: Dievą matysime, nes šios rūšies susijungime Jis leidžia save patirti. Žiūrėkite, ką ši "kirmėlė" daro... kai ji šioje maldoje ištveria ir pasauliui visiškai miršta, tada iškyla švelnus, baltas drugelis. O dieviškoji didybė! Koks sielos pasikeitimas, kuri tik trumpam laikui, net nė pusvalandžio netvėrusiam. Dievo didybėje pasinėrusi, visai buvo susijungusi su Juo! Tikrai, tikėkite manimi, tokia siela negali savęs atpažinti. Kitaip ir būti negali, jei prisimenate tą atstumą, kuris skiria biaurią kirmėlę nuo gražaus balto drugelio"(Vidinė pilis). Po šioje buveinėje įvykusio susijungimo su Dievu (kad ir trumpai trukusio) sielos nuotaikos labai pasikeičia: jei pirmiau ji baimingai rūpinosi savės tobulinimu, tai dabar jos visos mintys nukrypsta į Dievą, kuriam ji, meilės pilna, nori heroiskai aukotis ir Jo mylimomis žmonių sielomis rūpintis. Po tokio susijungimo su Dievu, išgyvenant didelį džiaugsmą, toliau ji pradeda kentėti dar iki šiol nepatirtą ir šiame žemiškame gyve-

nime neišvengiamą Dievo tolumo kančią. Ši kančia drauge yra ir jos išgyvento Dievo artumo tikrovės įrodymas.

Ši kančia vis gilėja dėl nesibaigiančio pasaulyje Jėzaus Kristaus kryžiuo ir dėl daugelio sielų nutolimo nuo Dievo... Tai kančia, kuri, anot šventosios, kildama iš sielos gelmių, atrodo, tą sielą sudraskysianti ir sumalsianti... Jos įsitikinimu, šia kančia siela, jausdama ir kentėdama su Kristumi, pasidaro panaši į Kristų. Jei taip gali kentėti siela, tai kokia, anot jos, turėjo būti Kristaus dvasinė kančia: ji turėjo būti didesnė už jo fizinę kančią, kai jis matė visas nedorybes, nukreiptas prieš jo Dangaus Tėvą! Čia verta pastebėti, kad, visų krikščionybės mistikų tvirtinimu, dvasinės jų kančios yra nepalyginti didesnės už fizines. Po tokių Dievo išgyvenimo artimųjų, mistinėmis dovanomis praturtintos sielos, grįžusios į kasdienę tikrovę, palyginus ją su išgyventa Antgamtine Tikrove, jaučiasi tartum sapnuojančios, į netikrovišką pasaulį grįžusios. Šia proga Teresė primena, kad didėjanti ir heroizmo siekianti artimo meilė ir šios meilės darbai tą mistinį gyvenimą vis labiau ugdo. Vis labiau susijungdama su Dievu, siela pasijunta vis artimesnė ir artimui, ypač jo sielos stoviu rūpindamasi, dėl jo neigiamybių kentėdama ar jo teigiamybėmis džiaugdamasi.

Norėdama kiek galima tiksliau sielos su Dievu didėjančią artumą išreikšti, Teresė, be abejo, atsimindama Šv. Rašto "Giesmių Giesmės" knygą, kur sielos su Dievu santykiai palyginami su gamtine lyčių meile, savo *šeštąją buveinę* ir jai patekusių sielų būklę vadina *susižiedavimu*. Todėl ir religinės knygos praeityje vienuoles vadindavo "Kristaus sužadėtinėmis". Šioje buveinėje sielos patiria padažnėjusias ir gilesnes ekstazes. Nors šventoji ekstazės dovaną nagrinėja savo "Gyvenimo" ir "Tobulybės kelio" knygose, tačiau, šeštosios buveinės būseną nagrinėdama, ir savo "Vidinės pilies" knygoje prie jos sustoja. Šios buveinės ekstazė palieka sieloje kokią nors nepamirštamą tiesą ar nurodymą, kuriuos siela išgyvena kaip betarpią iš Dievo gautus.

Šio betarpiškumo kitose buvusiose buveinių ekstazėse siela nepatirdavo. Tos pagilintos ekstazės šeštojoje buveinėje virsta tartum Sužieduotinio dovanomis savajai sužadėtinei. Tų ekstazių dėka siela vis labiau pabunda tikrajam dieviškajam gyvenimui. Ji vis labiau išgyvena Dievo šaukimą prie Jo artėti. Šventoji savo "Vidinėje pilyje" kalba ir apie trumpas, bet ilgai sieloje pasiliekančias šios buveinės atgamtinės vizijas, tačiau drauge ir išpėja bei moko, kaip pažinti ir atskirti tikras vizijas nuo savo vaizduotės kūrybos. Tikros vizijos ir ekstazės savo tikrumą įrodo tuo, kad siela, jų padedama, pasiekia aukšto laipsnio dorybių išsivystymo tobulumą.

Iš šv. Jono evangelijos žinome, kad tobulai Jėzų Kristų mylinčiai sielai jis yra pažadėjęs ją mylėti ir jai apsireikšti (Jn 14, 21). Šis pažadas įvyksta šeštosios buveinės sužieduotuvėse. Sielos ištikimumas tai meilei laimi tai, kad Dievas ją galutinai pasisavina, ir tai virsta *septintosios buveinės dvasine moteryste* tarp mylinčio Dievo ir Jį mylinčios sielos. Šia prasme šeštoji buveinė yra artima septintajai, ir, anot šventosios, tarp jų nėra uždarytų durų. Bijodama, kad šie Dievo ir sielos meilės simboliai, sužieduotuvių ar dvasinės moterystės vardu pavaizduoti, nesukeltų kam nors netinkančių minčių, Teresė pasisako, kad ji negalinti rasti kito simbolio žemėje, kuris geriau pavaizduotų Dievo ir sielos meilės artumą, kaip moterystę, bet ir išpėja, kad čia reikia išjungti bet kurią kūnišką mintį, nes ši moterystė yra grynai dvasinė. Juk ir šv. Paulius šį moterystės simbolį panaudoja Kristaus ir jo įsteigtos Bažnyčios meilės vienybei ir artumui išreikšti.

Siela septintoje buveinėje jaučiasi taip artima Dievui, kad ji virsta tartum viena su Juo. Ji virsta Dievo nuosavybe. Dievo didybės paliesta, ji pajunta savo ir visko, kas praeina, niekybę. Sielos nuolankumas bei ištikimybė pasidaro taip tobuli, kad ji nenori niekur savo, bet tik Dievo valios ir jos tobulo vykdymo. Viskas, kas nėra Dievas, kas neveda prie Jo, kas nukreipia mintis nuo Jo — virsta jai kančia. Auganti meilė

trokšta vis didesnio artimumo, šioje žemėje neįmanomo...

Septintosios buveinės sielos ir Dievo artumas pasiekia savo žemėje galimą pilnumą ir tobulumą. Šios tobulybės viršūnė — tai Jėzaus Kristaus žmogiškumo vaizduotės vizijos ir sieloje gyvenančios Švč. Trejybės buvimo patirtis bei intelektualinė vizija. Sieloje išsiviešpatauja atgamtinė ramybė.

Teresė, vaizduodama tuos sielos buveinių stovius, jos pačios išgyventus, ne kartą savo raštuose nusiskundžia, kad jai trūksta tinkamų sąvokų bei žodžių toms Dievo dovanoms ir išgyvenimams pavaizduoti. Todėl ir tai, kas tuose keliuose straipsniuose čia pasakyta, yra tik labai netobulas užsiminimas to Dievo artumo ir tų maldos laipsnių, kurie į tą artumą veda. Tobulesniam visa to pažinimui reikėtų šventosios raštus studijuoti, nes įvairiose savo knygose ji tas temas vis naujai papildo. Teresės didybė gali paaiškėti tik tam, kuris visą jos mokslą pažįsta ir kuris tos Dievo, Bažnyčios ir sielų meile liepsnojančios sielos karštį pajunta.

Tad visai nenuostabu, kad vienas didžiųjų šios šventosios gerbėjų, reformatų dvasiškis, šveicarų profesorius ir rašytojas W. Nigg savo knygoje "Grosse Heilige" ją vadina viena didžiųjų pasaulio istorijos moterų, sakydamas, kad nėra lengva apie Teresę rašyti, ir iš tų, kurie tai bandė, mažai kam pavyko jos dvasią tinkamai atvaizduoti. Jis rašo, kad apie ją kalbama, kaip apie mistikos kunigaikštienę, kurios gabumų genialumas pasiekė antžmogiškas ribas. .. Iš jos degančio ir neriboto troškimo Dievui tarnauti, iš jos drąsaus sprendimo — arba mirti, arba kentėti — aiškėja jos sielos nepaprastumas. Teresės negalima matuoti eiliniu mastu. Ji yra fenomenas, kuris ne kiekviename šimtametyje pasitaiko. Ji yra daug didesnė už visus bandymus ją pavaizduoti. Tai vis šio šveicarų profesoriaus žodžiai.

Šventosios meilės karštį geriausiai parodo jos dvasinio gyvenimo mintys bei žinomos maldos. Toji maldos mokytoja, ją gerai pažįstančiųjų liudijimu, savo maldose

neprašė žemiškų dovanų, neprašė Dievo dovanų, bet tik paties Dievo ir Jo valios tobulo vykdymo. Jos žodžiais tariant: "Aukščiausias tobulybės laipsnis glūdi ne vidujinėse paguodose, ne kilniose ekstazėse, ne vizijose ar pranašavime, bet vien tokiame susitikime mūsų valios su dieviškąja valia, kad mes viską, kas Jo valia dvelkia, noriai priimtume, kad su viskuo, kas kartu ir skausminga, džiaugsmingai sutiktume, lygiai kaip ir su tuo, kas malonu, žinodami, kad tai yra Dievo valia. Jos sielos visišką pasinėrimą Dieve ir gyvenimą tik Juo labiausiai skelbia jos žinomiausią gyvenimo taisyklę:

"Lai niekas nesukelia sąmyšio tavyje,
lai niekas negąsdina.
Viskas praeina.
Dievas nesikeičia,
kantrybė viską pasiekia.
Kas turi Dievą, tam nieko netrūksta,
vien tik Dievo užtenka".

Iš tų kelių straipsnių, kad ir labai netobulai, galima nujauti, kad šv. Jėzaus Teresė buvo verta paskelbti Bažnyčios Daktare ir Mokytoja. Tenka tik stebėtis, kad to paskelbimo reikėjo laukti net keletą šimtmečių.

RELIGINĖ ATGAIVA ISTORINĖSE PROŠVAISTĖSE

JUOZAS PRUNSKIS

Kažkaip miela šilima kutena, kai prisimeni faktą, kad buvo laikai, kai Lietuva buvo didžiausia Europos valstybė. Ir iš to pirmojo nepriklausomybės laikotarpio mes esame paveldėję tautinių tradicijų, nemažai apie tą laikotarpį žinome. Tik mažiau mus siekia žinios apie religines to laikotarpio tradicijas. O ir ši sritis įdomi ne vien istoriniu atžvilgiu, bet teikimu mums inspiracijos dabarties dienomis. Galime čia prisiminti kai kuriuos istorinius faktus.

Žygimantas I drauge su savo dukteria Ona buvo suorganizavęs, kad karališkoje

koplyčioje per visus metus būtų atnašaujamos šv. mišios. Adverte pats Žygimantas būdavo raretų mišiose ir drauge su kitais giedodavo. Ant kaklo jis nuolat nešiojo aukštinį kryželį, kurio vienoje pusėje buvo Švč. M. Marijos paveikslas su Kūdikiu. Su tuo kryželiu jis buvo ir palaidotas.

IŠ KELIONĖS Į ŠV. ŽEMĘ

Rašytojas Julius Slowackis, kurio kūrinuose yra daug lietuviškų temų, atlikęs piligriminę kelionę į Šv. Žemę. Iš kelionės jis rašė motinai: "Prie Kristaus karsto mąstysiu apie mirtį. Melsiuos už tuos, kuriuos myliu, o paskiau su širdimi, pilna atsiminimų ir vaizdų, grįšiu į tų Europos vienašvę".

Kitame laiške jis vėl motinai rašė: "Naktį praleidau prie Kristaus karsto. Atsimindamas tą naktį taip esu sujaudintas, kad ašaros krinta iš akių. Ta naktis man paliko stiprų įspūdį visam laikui. Apie 7 val. v. uždarė bažnyčią. Aš pasilikau vienas. Verkdamas kritau ant karsto akmens. Virš manęs degė 43 lempos. Su savimi turėjau Šv. Raštą, kurį skaičiau iki 11 val. nakties. Apie pusę dvylikos atėjo prie Kristaus karsto du asmenys: jauna moteris ir vyras. Sprendžiau, kad tai vedusieji, kurie gyveno vienuolyno patalpose ir kurie buvo padarę įžadą kiekvieną naktį pasimelsti prie Kristaus karsto. Abudu, trumpai pasimeldę, pabučiavo karsto akmenį, o po to atėjo prie manęs ir man pabučiavo ranką. Buvau taip sumišęs, kad nebežinojau, kaip ir laikytis. Jie išėjo, aš pasilikau vienas..

MARIJOS GARBEI

Žygimantas III prieš kiekvieną Marijos šventę sausai pasninkaudavo, o jos šventėse eidavo išpažinties ir priimdavo šv. Komuniją. Kasdien meldėsi, kalbėdamas valandas Marijos garbei. Dažnai atlikdavo piligriminę kelionę į Čenstakavą. Pamatęs bažnyčią, dar už kokios poros mylių išlipdavo iš karietos ir, puolęs ant kelių, pagarbindavo Mariją. Pasiekęs Čenstakavą, ilgai ir pamaldžiai prieš stebuklingąjį paveikslą meldavosi, eidavo išpažinties, priimdavo Komuniją. Marijos garbei daug aukų skirdavo.

Daugelis mūsiškių valdovų rodydavo pagarbą Marijai. Žygimantas I, sumušęs rusus, paimtasias vėliavas pasiuntė į Čenstakavą. Jonas Kazimieras, laimėjęs mūšius su rusais ir totoriais, paimtas 8 vėliavas pasiuntė į Čenstakavą, o dar 4 į kitas šventoves. Pavykus apsaugoti kraštą nuo nelaimės, atrėmus svetimas jėgas, religinio dėkingumo pagautas Jonas Kazimieras atliko piligriminę kelionę į Čenstakavą ir Marijos garbei paukojo brangią monstranciją, kuriai buvo sunaudota 22 svarai aukso ir daugybė brangių akmenų, jų tarpe 2,366 deimantai. Jonas Sobieskis, ties Chocimu sumušęs turkus, dalį grobio pasiuntė Lvovo katedrai, kur iš atsiųstų medžiagų buvo pasiūti 7 brangūs arnotai. Kai Sobieskis, palaužęs turkų galybę, išvygiavo į Vieną, jo garbei įteiktą vainiką nunešė į Augustinijonų bažnyčią ir padėjo ant altoriaus.

Jogailaičių įsteigtoje Krokuvos akademijoje mokslus ėjęs didysis astronomas Mikalojus Kopernikas lotyniškai rašė eiles Marijos garbei, vadindamas ją Jūrų Žvaigžde.

Prieš mūšį su turkais Jonas Sobieskis išklause šv. mišių ir ant savo pulkų vėliavų įsakė išrašyti Marijos vardą.

Jogaila prieš Žalgirio mūšį garsiai meldė Dievą pagalbos. Iškėlęs vėliavą, šaukėsi Marijos, o karių pulkai užgiedojo Marijos giesmę.

Žinome, kad šv. Kazimieras kasdien kalbėdavo šv. Bernardo himną Marijos garbei: "Omni die". Ta giesmė buvo įdėta laidojant ir į jo karstą.

Krokuvos muziejuje iki paskutinių laikų buvo Chodkevičiaus ir Jono Sobieskio rožančiai. Sobieskis prieš Vienos kautynes net ir karius rožančiumi laimino.

ŠV. KAZIMIERO TROŠKIMAS

Istorikas Dlugošas rašo, kad šv. Kazimierui tėvas pasiūlė arba Lietuvos, arba Vengrijos sostą. Šventasis atsakęs, kad jo troškimas yra ne tos suminėtosios karalystės, o Dangaus karalystė.

Vilniuje gyvenęs, apie Lietuvą daug rašęs istorikas, rašytojas Kraszewskis kartą pažymėjo: "Humaniškumo, gero elgesio, broliškumo, meilės spinduliai pirmą kartą

ištryško su kraujo lašais Golgotos kryžiuje".

Jonas Chodkevičius, Vilniaus vaivada, Lietuvos D. Kunigaikštijos hetmonas, vykdamas į mūšį, savo krauju, išspaustu iš prardurto piršto, užrašė: "Už tikėjimą. Bažnyčią kovoti iki paskutinio gyvybės atodūσιο".

APIE ADOMĄ MICKEVIČIŲ

Adomas Mickevičius, gyvendamas Kaune, kartą maudėsi Nemune. Perplaukė skersai plačiąją upę. Tačiau grįždamas labai apsilpo. Jausdamas mirtiną pavojų, šaukėsi Marijos pagalbos.

Adomo Mickevičiaus motina buvo giliai religinga. Ji tą tikibinę dvasią perteikė ir sūnui. Būdamas dar mažas vaikas, Mickevičius iškrito pro langą ir atrodė, kad jau yra nebegyvas. Pagriebusi jį motina bėgo prie stebuklingojo paveikslo ir suklupusi karšta malda pavedė jį Marijai, kad tik jo gyvybę išgelbėtų. Vėliau Adomas Mickevičius, priskirdamas tą savo gyvybės išgelbėjimą Marijai, tai apdainavo savo neužmirštamame kūrinyje, vardu "Ponas Tadas". A. Mickevičius yra sukūręs ir specialų religinį himną Marijos Aplankymo garbei.

Poetinio įkvėpimo metu 1842 m. Visų Šventųjų naktį A. Mickevičius parašė poetinius atsidūsėjimus į Mariją. Paskutinis to kūrinio posmelis į Marijos lūpas deda žodžius: "Savo delnais apsupus žemę lyg skaidriu dangumi ir kiekvieną valandėlę, kiekvienoje vietoje, kiekvienai gerai sielai sužimbu ir šviečiu, lyg rytinė žvaigždė".

Mickevičiaus duktė Marija Goreckienė rašė: "Didįjį Penktadienį tėvas mus sušaukia pas save ir, perskaitęs Evangeliją, su mumis gieda Graudžius verksmus. Prie Velykų stalo tėvas su mumis ir svečiais dalijosi margučiais, pasikeitėme linkėjimais, kurių turinys vis buvo tas pats, giliai pasiliekaš atmintyje. Tai kas gi nuostabaus, jeigu, išauklėti tokiuose savojo krašto papročiuose, mes nepriaugome prie tų (svetimų) gimimo kraštų, o savo vaizduote ir mintimi gyvenome savo tėvo gimtinėje".

Mickevičius mylėjo tėvynę. Vienu metu jis pasakė apie garsųjį pamokslininką: "Skarga myli tėvynę ne todėl, kad tai jo

Zenta Tenisonaitė

Tylos miniatiūros

Die einen sind die Nacht,
die anderen sind Sterne.
Vasko Popa

MALDA

Žydi žemė...
Žydi medžiai...
Jūros žydi.
Dainuoja gieda upės.
Rimtauja kalnai.
Sausmedžiu sausa
žolė pražydo.
Nepavaryk manės,
Gerasis Dieve!...

KONTRASTAS

Aš balta — tu juodas.
Tu baltas — aš juoda.
Tu esi saulėkaitoj,
o aš šešėlyje.
Mane apšviečia saulė,
o tu skęsti tamsoje.

PASAULIS

Ažuolo šerdyje
plaka Dievo širdis.
Ažuolo gyslomis
teka mano kraujas.
Žemė ir dangus
tarytum begalybė.
Žmogus ir visata
tarytum Vienas Žodis.

AMŽINYBĖ

Jūra, jūra!...
Ritmiškai judėdama,
supasi amžinybė.
O žmogus, kaip vaikas,
ieško ant kranto gintaro,

gimtoji žemė, bet todėl, kad taip Dievo su-
tvarkyta".

Gyvendamas Paryžiuje, Mickevičius ra-
šė Juozui ir Bagdonui Zaleskiams, kad jis
planuoja versti kurio iš Bažnyčios tėvų kū-
rinius. Jis kėlė reikalą versti ir naujesnius
poleminius religinius veikalus, pvz. Mooro
"Airio kelionė, ieškant religijos". Mickevi-
čius rašė: "Dabar retai kas kovoja su reli-
gija filosofiniais įrodymais. Galima pasaky-
ti, kad visa netikinčiųjų artilerija jau seniai

kuriame atspindi
suakmenėjęs laikas.
Teisėjas...

TYLA

Tylos bokšte balti kaulai.
Tylos bokšte dega ugnys.
Viešpatie, ar Tu uždarei
mano sielą tylos bokšte,
kad ugnis ją nušvarintų,
kad ji atgimtų tyloje?

LAIKAS

Gyvenimas — akimirksnis:
šokame, geriame ir meluojame.
Apgaudinėjame visus ir save.
Veidus prisidengę juoko
arba verksmo kaukėmis.
Tuštybės maskaradas...
Tik Vienas vaikšto be kaukės
ir laiko saulės laikrodį:
be rodyklių ir skaičių —
išblyškęs sambrėškis...

GYVENIMAS

žaidžiame saulėtame pajūry
su kriauklėmis ir akmenukais...
Dažnai kaip vaikai...
Statome smėlio pilis.
Statome debesų pilis.
Ir paliekame pėdsakus smėlyje.
Tyčiomis...
Kad jūra grįžtų ir nuskalautų
amžinu begalybės ritmu.
Nakties dvasios alsavimu.

išmontuota ir nutilusi. Jie dabar pasuko į
partizaniškus užmojus: pokalbiais, sąvoko-
mis, juokais puola Bažnyčią. Prieš tokius
reikėtų išeiti su lengvesniais ir populiare-
niais veikalais".

1855 m. Mickevičius išvyko į Konstanti-
nopolį. Svajojo apie kelionę į Šv. Žemę,
prie Kristaus Karsto. Susidomėjęs klausinė-
jo B. Zaleskį apie tų kraštų smulkmenas,
apie galimybes pasiekti Palestiną. Deja,
lapkričio mėnesį mirė Konstantinopoly.

JEAN JACQUES ROUSSEAU (1712-1778)

J. VENCKUS, S.J.

J. J. Rousseau gyveno tuo pačiu metu kaip ir Volteras. Abu iš pagrindų pakeitė Vakarų kultūrą ir civilizaciją. Volteras, proto genijus, sukūrė "proto ir šviesos" amžių, t.y. racionalizmo ir enciklopedizmo laikotarpį, "Išminties deivės" auksinį amžių. Jis buvo griežčiausias kovotojas prieš krikščionybę, ypač prieš Katalikų Bažnyčią. Jis savo charakteringa satyra ir ironija neigė kiekvieną Dievo apreiškimą. Kartais tik vienu trumpu sakiniu jis pasakydavo daug pikto prieš krikščionybę ir iš jos pasijuokdavo, pvz.: "Dievas nuskandino tėvus tvane, o išgelbėjo jų vaikus", t.y. per Kristų atpirkdamas žmoniją. Jis visuomet skelbė, kad Bažnyčia neturi kištis į žmonių žemiškus reikalus, ir žmonės neturi joje ieškoti pagalbos, sprendami socialines problemas.

ROUSSEAU — ROMANTIKAS

Rousseau yra romantizmo pradininkas. Will ir Ariel Durant (Rousseau and Revolution, p. 887) taip aptaria romantizmą: "Tai yra jausmų maištas prieš protą, instinkto prieš intelektą, sentimentų prieš sprendimą, subjekto prieš objektą, subjektyvizmo prieš objektyvizmą, vienišumo prieš visuomenę, vaizduotės prieš realybę, mitų ir legendų prieš istoriją, religijos prieš mokslą, poezijos prieš protą, neogotikos prieš neoklasicizmą, moters savybių prieš vyro, romantiškos meilės prieš įsteigtos moterystės meilę, gamtiško gyvenimo prieš civilizaciją, individualinės laisvės prieš viešą tvarką, jaunuomenės prieš autoritetą, asmens prieš valstybę". Dar galima pridėti — "naujos moralės" prieš tradicinę ir krikščioniškąją. Rousseau neneigia šviesaus proto galios ir jį vadina dieviška dovana, bet protas esąs šalta šviesa, jeigu neturi širdies šilumos, kuri įkvepia veikimą, didybę ir dorybę. Jausmingumas (sensitivity, sentiment) pasiliko visų Paryžiaus aristokratų, ypač ponių, svarbiausias žodis. Tu turi įvairius dalykus ne tiek žinoti, kiek jausti, t.y. kažin koks

širdies švelnus pažinimas, kuris neklysta. Buvo priimta iš jausmingumo alpti, verkti, jaudintis. Jeigu kas to nemokėjo, tai buvo laikomas storžieviu.

ROUSSEAU JAUNYSTĖ

Jis gimė 1712 m. birželio 28 d. Ženevoje, Šveicarijoje. Protėviai buvo iš Paryžiaus. Tėvas Izaokas Rousseau buvo laikrodininkas. Jis buvo keisto būdo, dažnai dėl muštynių patekdavo į kalėjimą. Buvo pabėgęs nuo šeimos kažkur į Konstantinopolį, bet paskui grįžo. Motina, gimdydama Jean Jacques, mirė. Jis paskui taip apie tai atsiliepė: "Aš savo motinai kainavau gyvybę. Tas gimimas buvo pirmoji mano gyvenimo nelaimė". Jo teta, labai gera moteris, mažytį penėjo, globojo ir slaugė. Jis ir senatvėje, ją prisiminęs, apsisverkėdavo.

Tėvas su mažiuoku Jean Jacques garsiai skaitydavo visokias knygas, kartais net per naktį, iki paukščiai pradėdavo sode čiulbėti. Skaitė visa, kas tik pakliūdavo į rankas. Tie skaitymai vaikui daug padėjo, jis labai išsilavino ir įsigijo gerą stilių. Tėvas po tų nemiegotų naktų susigėdęs sakydavo: "Pasielgiau, kaip mažas vaikas". Tėvas pasiuntė vaiką pas pastorių mokytis. Pasimokęs porą metų, grįžo namo. Jau reikėjo galvoti, kaip užsidirbti duoną. Berniuką priėmė vienas notaras. Darbas nepatiko, ir jis pabėgo. Paskui spaustuvėje dirbo prie litografijos. Ir ten nepatiko. Vėliau tarnavo padėjėju turtingose šeimose. Būdamas katalikų šeimoje, sumanė tapti kataliku. 1729 m. Torine perėjo į katalikybę. Tai labai nepatiko Ženevos kalvinistams, jie atėmė jam pilietybę. Kai viena proga sugrįžo namo, jį mieste akmenimis apmėtė. Turėjo vėl bėgti iš Ženevos. Katalikybė jam patiko, pasidarė daug tvarkingesnis ir net galvojo tapti kunigu. Įstojo į kunigų seminariją. Čia, žinoma, reikėjo laikytis disciplinos, o disciplina jam visą gyvenimą buvo nuodai. Dėl to jis niekur negalėdavo ilgai pabūti.

JEAN JACQUES ROUSSEAU

tuoj susibardavo su savo geriausiais draugais ir geradariais, kurie jam tikrai norėdavo padėti. Po penkių mėnesių turėjo palikti kunigų seminariją. Gyvendamas vienoje šeimoje, pramoko muzikos. Jam tai išėjo į gera, nes kai niekur negaudavo darbo, pradėjo perrašinėti gaidas ir užsidirbti pragyvenimui. Besibastydamas gana gerai pažino anų laikų socialinį gyvenimą, tad vėliau, nors beveik negavęs jokio išsimokslinimo, rašė, kaip reikia auklėti vaikus. Pagaliau parašė ir savo garsųjį veikalą "Emile".

ROUSSEAU RAŠTAI

Rašyti jis pradėjo vėlai, jau turėdamas daugiau kaip 30 m. amžiaus. 1749 m. Dijono Akademija paskelbė konkursą tema: "Ar menas ir mokslas pataisė ar sugadino moralę?" Čia reikėjo atsakyti į klausimą, ar civilizacijai didėjant žmonės darosi moraliskai geresni ar blogesni. Šią temą nag-

rinėdamas, Rousseau sakė, kad žmogus iš prigimties yra geras, bet dažnai jį sugadina tėvai. Dar ir dabar yra sakoma, kad nėra blogų vaikų, tik yra blogų tėvų ir mokytojų. Rousseau tvirtina, kad civilizacija sugadina piliečių padorumą, taurumą ir apskritai moralę. Daugiausia žmones gadina nelygus turtų padalinimas: vieni gyvena prabangoje, nežinodami, ką su turtais daryti, o kiti šalia jų badu miršta. Čia Rousseau, būdamas šveicaras, matė paprastus kantonų piliečius, gyvenančius tarp Alpių kalnų, kurie buvo daug padoresni ir laimingesni už paryžiečius su visa jų pažangia aristokratija, labai mažai turinčia krikščioniškos dvasios.

Šis veikalas, be abejo, buvo priešingas Voltero racionalizmui. Rousseau išvada buvo aiški: grįžkime prie gamtos, prie paprastumo. Buvo žinomas jo posakis: "Viskas yra gera, kas išeina iš Sutvėrėjo rankų, bet viskas sugenda, kai patenka į žmonių rankas". Už šį savo rašinį Rousseau laimėjo pirmąją premiją: aukso medalį ir 300 frankų.

1753 m. toji pat akademija paskelbė ir kitą konkursą: "Iš kur atsiranda žmonių nelygybė, ar ji yra gamtos leista?" Šį kartą jis premijos nelaimėjo, bet jo veikalas buvo išspausdintas ir susilaukė daugelio pritarimo. Čia jis vėl dėstė, kad tikroji žmogaus laimė yra gyventi pagal gamtą. Laimingiausias yra ūkininkas, nes jis gyvena gamtoje. Jame matome paprastumo ir nusižeminimo dorybes. Tos mintys labai patiko Leonui Tolstojui, kuris pats, apsivilkęs muzikiškais rūbais, dirbo ūkio darbus ir laikė šventais rusų ūkininkus. Rousseau nemėgo nei turtuolių, nei didžiūnų, nei ambicingų valstybės žmonių. Tų laikų Prancūzijos socialinė santvarka jam nepatiko: čia buvo matomas didelis skirtumas tarp tinginiaujančios aristokratijos ir visų skriaudžiamų žemdirbių.

Le contrat social (1762). Šis reikšmingas Rousseau veikalas prasideda šiais žodžiais: "L'homme est né libre, et partout il est dans les fers" — Žmogus gimsta laisvas, o mes visur jį matome grandinėse. Šie žodžiai vi-

sur skambėdavo, kur tik buvo koks revoliucinis judėjimas. Jie uždegdavo žmonių širdis revoliucine dvasia. Susijaudinę žmonės nepagalvoja, ar tas žmogus tikrai gimsta laisvas, bet visi tuoj žino, kad tas grandines žmonėms uždėjo tironai, despotai, karaliai, kapitalistai. Jakobinai, prancūzų revoliucinierių partija, paskelbė *Le contrat social* savo evangelija, kurią stropiai vykdė. Rousseau kelia klausimą, kaip susidarė valstybės. Jam patinka šveicarų kantonų valdžia, kur visi susirinkę balsuoja, priimdami įstatymus. Tai yra tikroji demokratija. Bet didelėse valstybėse tai nedaro. Ten žmonių delegatai leidžia įstatymus ir valdo. Tokiu būdu žmonių laisvė sumažėja. Žmogus yra tol laisvas, kol rankose turi balsavimo kortelę, o po rinkimų išrinktoji valdžia jau piliečių nebeklausia, ko jie norėtų. Rousseau pataria neleisti konstitucijų be religijos, pripažįsta ir kunigus — "dangiškus policininkus". Jam labai rūpi, kad kolektyvas nemažintų asmens laisvių. Jis manė, kad geriau būtų dažnai keisti konstitucijas, vis pritaikant pasikeitusiems laikams.

Emile. Šiame veikalė novelės forma parodoma, kaip auklėti vaikus. Čia jis paima labai gerą profesorių ir vaiką. Tą vaiką atskiria nuo tėvų ir išveda iš miesto į kaimą, tarp miškų, laukų ir upių. Jis turi anksti keltis, dažnai šaltame vandenyje maudytis, bėgioti po pievas, gaudyti drugelius. Nevarginti vaiko su matematika iki 12 m. amžiaus. Vaikui duoti kūrybiškai užsiimti. Ypač reikia auklėti pareiškimo jausmą. Gyvenimo tikslas — tai žmogaus laimė. O laimė yra išvengti skausmų ir turėti malonumų, ne tik kūniškų, bet ir dvasiškų. Tai filosofo Epikūro mokslas. Jis rašo ir apie seksualinį Emilio auklėjimą. Kai vaikas gauna seksualinę sąmonę, nereikia žadinti jo jausmų, bet atitraukti nuo miesto viliojimų ir pagundų. Nepalikti berniuko vieno nei dieną, nei naktį be jokios priežiūros. Neleisti į lovą, kol jis nėra mieguistas. Iš ryto tuoj kelti iš lovos, kai tik pabunda. Jį reikia apsaugoti nuo blogų draugų, kurie galėtų jį nuvesti blogais keliais.

Nežinia dėl ko Rousseau savo Emilio nenorėjo mokyti religijos iki 18 m. amžiaus. Tuo jis sukėlė didelį triukšmą ir nepasitenkinimą katalikų tarpe. Visiems buvo labai keista, kaip galima auklėti jauną žmogų visai be religijos, be Dievo, be sakramentų. Dėl to ši knyga pateko į indeksą.

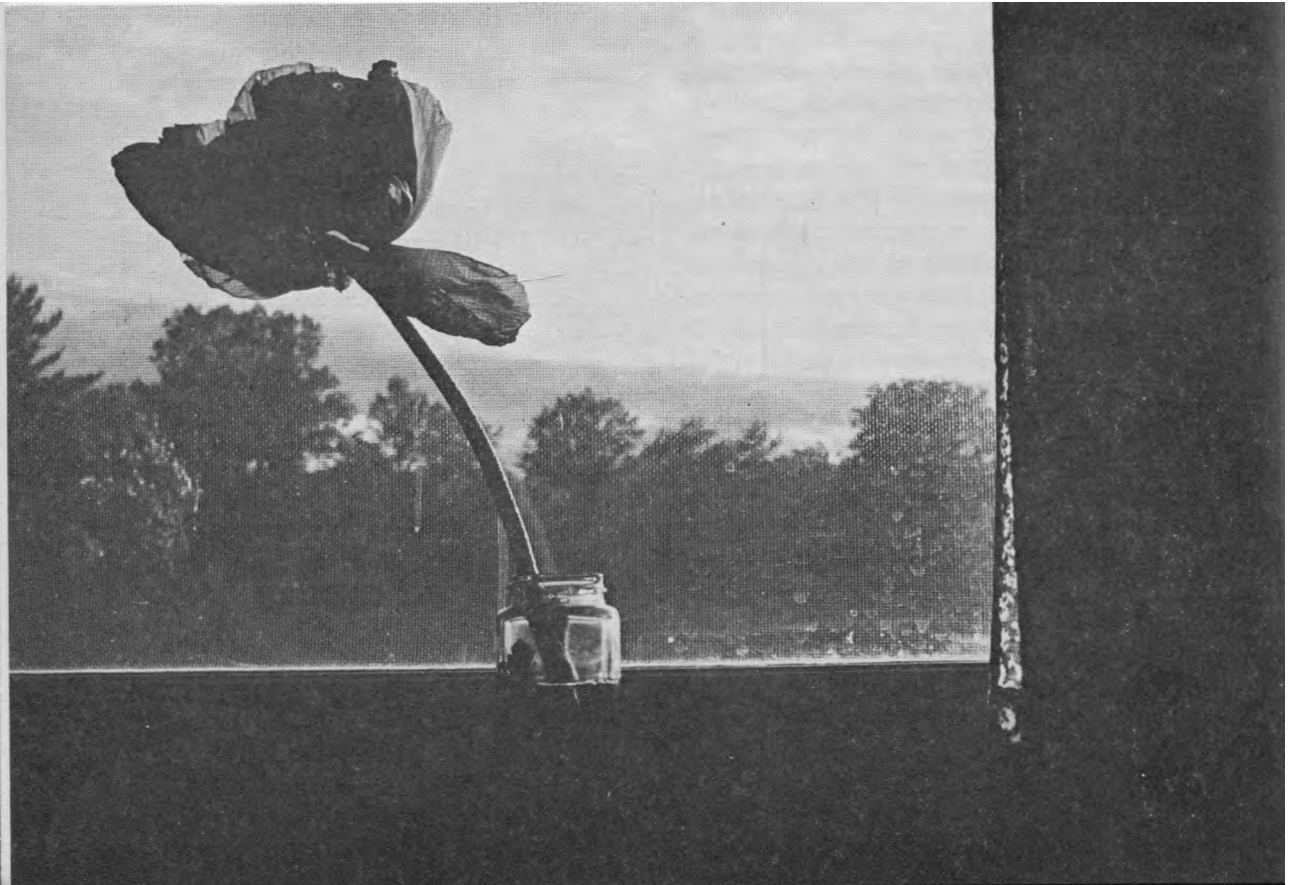
Confessions — Išpažintis. Iš istorijos žinome, kad daug kas rašė savo išpažintis. Garsi yra šv. Augustino išpažintis (*Confessiones*), kur jis labai nuolankiai aprašo savo klaidas, kai dar buvo pagonis. Savo išpažintį yra parašęs ir italas gydytojas bei matematikas Jeronimas Cardano (1501 - 1576), aprašydamas savo gyvenimą ir labai save apnuogindamas, išsipasakodamas visus savo paklydimus. Rousseau taip pat gana plačiai aprašo savo klaidas. Jis rašo, kad turėjęs penkis vaikus su savo šeimininke. Vaikus atidavęs į prieglaudą, nei jis, nei šeimininkė jų neauginę. Bet kai kurie istorikai abejoja, ar tai yra tiesa.

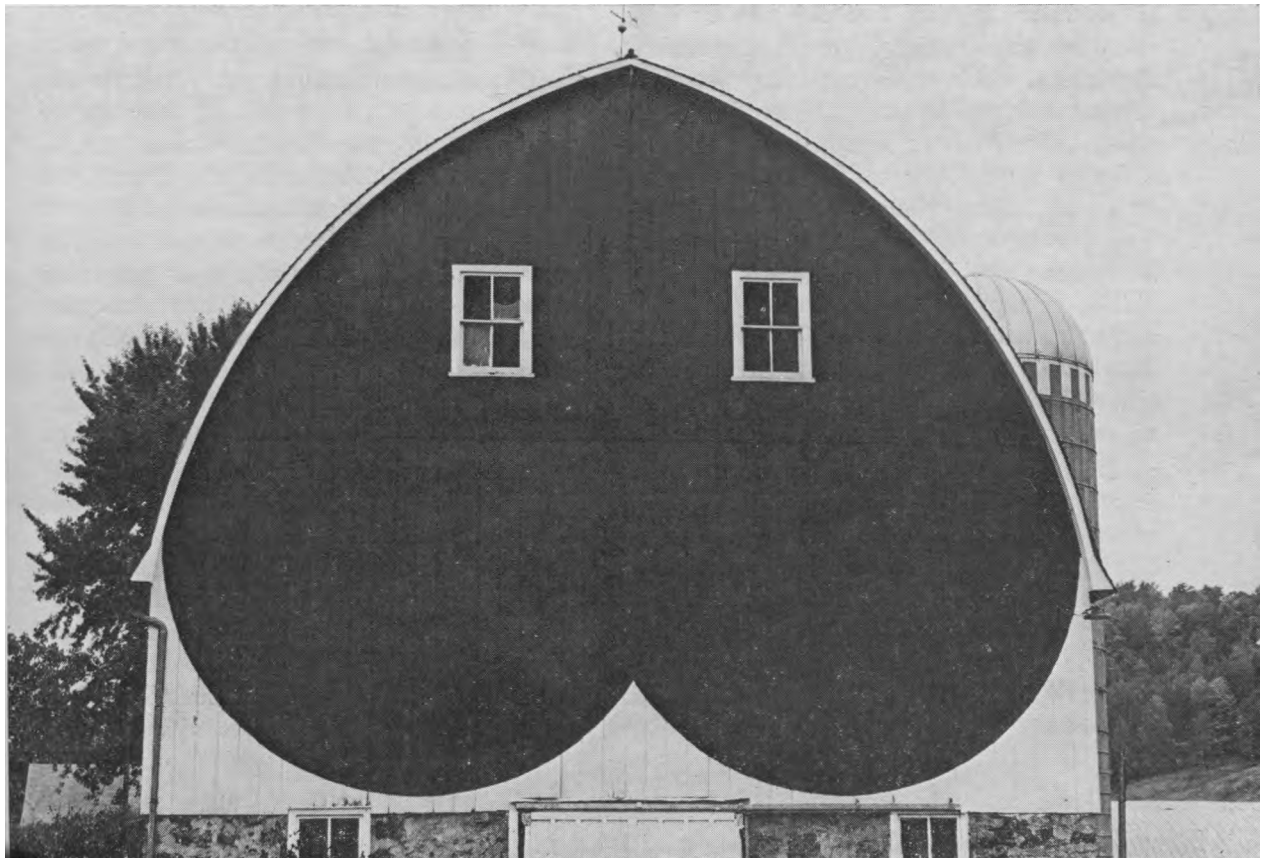
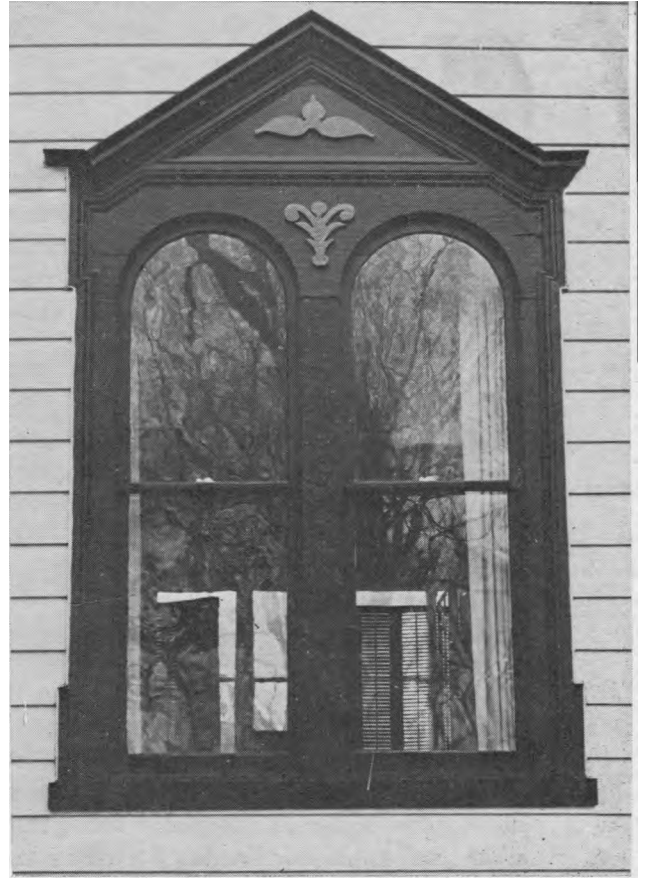
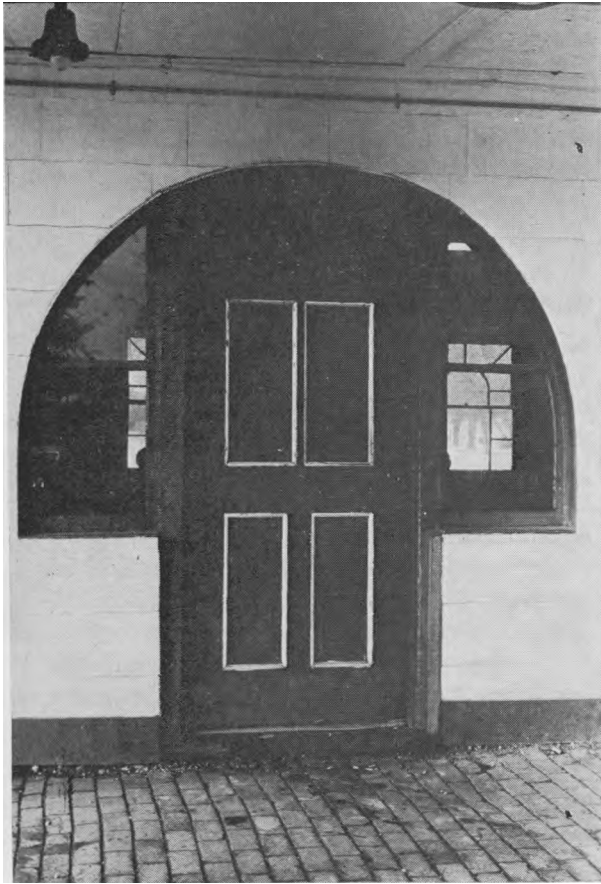
Rousseau jugé de Jean Jacques — Rousseau teisina Jean Jacques. Jau šv. Paulius rašė, kad mummyse yra du žmonės: vienas geras, kitas blogas. Šiame veikalė Rousseau kalba apie tuos du žmones, kurie yra jame. Tai yra daugiau psichologiškas veikalas, kur yra rišami įvairūs žmogaus egzistencijos klausimai.

Naujoji Heloisa arba Julija. Tai labai graži novelė. Nuostabiai aprašytas Šveicarijos gamtos grožis. Jam tai nebuvo sunku, nes buvo didelis gamtos mėgėjas. Rousseau vengė žmonių, nes jautė, kad jie jo nemylė. Valandų valandas vaikštinėjo vienas, rinkdavo gėles, plaukiodavo po Ženevos ežerą. *Naujoji Heloisa* yra pats gražiausias jo veikalas. Įdomiai atvaizduoti įvairūs personažai: Julija, Wolmar, ateistas rusas, kuris geriau krikščioniškai gyvena, negu tariamieji katalikai.

ROUSSEAU ĮTAKA AUKLĖJIMUI

Rousseau turėjo didelės įtakos vakarų kultūrai, ypač auklėjimui. Jis sukėlė visiškai naują pažiūrą į vaiką: vaiko nereikia vystyti, tegul jo rankos ir kojos laisvai juda. Jis liepė pačioms motinoms natūraliai

maitinti savo kūdikius. Sakoma, kad elegantiškosios Paryžiaus poniutės net teatrose par pertraukas tai darydavo. Vaikui nereikia duoti griežtų įsakymų, bet gražiai paprašyti. Labai svarbu, kad namie vaikui būtų duodamas geras pavyzdys. Vaikas neturi girdėti nei melo, nei apkalbų.

Jis turėjo įtakos ir į kai kurių kraštų konstitucijas. Korsika ir Lenkija net jį patį prašė parašyti konstituciją, bet vėliau šie abu kraštai buvo užimti, tad konstitucijų rašyti nereikėjo. Socialiniuose klausimuose iš jo daug pasimokė marksizmas ir komunizmas. Jis liepdavo išnaudoti visas galimybes savo laimei ir pažangai.

PASKUTINIEJI ROUSSEAU METAI IR MIRTIS

Atėjo 1778 metai. Tai buvo Voltero ir Rousseau mirties metai. Viešoji pagarba Volterą beveik užtroškino, kaip jis pats sakė. Rousseau dienos tuo pačiu laiku Paryžiuje praėjo liūdnei. Kartais jis neturėdavo kur gyventi. Vienas markizas jo pasigailėjo ir priėmė į savo vilą, netoli Paryžiaus. Jis vis dar rinko gėles ir markizo vaiką mokė botanikos. Liepos 1 d. dar pietavo drauge su markizu, bet kitą rytą jį ištiko smūgis. Tarnaitė jį vilkte nuvilko į lovą, bet nelaimingai iš lovos jis iškrito ir susidaužė galvos kiaušą. Pasruvo krauju ir mirė.

Buvo palaidotas markizo nuosavybėje tarp pušų. Nors vienu metu jis buvo perėjęs į katalikybę, bet paskui vėl grįžo į kalvinizmą, tad buvo palaidotas be katalikiškų apeigų. Pagaliau nurimo genijaus širdis, kuri tiek daug iškentėjo. Volteras ir Rousseau yra prancūzų revoliucijos tėvai, abu tiek daug iš jos laukė, bet nė vienas, nė antras nemanė, kad ji bus tokia žiauri.

1794 m. revoliucinė valdžia pernešė Rousseau palaikus į Panteoną prie šv. Genovaitės bažnyčios. 1814 metais Voltero ir Rousseau kaulai buvo surinkti ir palaidoti nakties metu už miesto ne kapinėse, bet šiaip paprastoje vietoje. Katalikai nenorėjo, kad juodu pasiliktų šv. Genovaitės bažnyčioje ar jų kapuose, nes abudu nemėgo katalikybės.

TREČIASIS PASAULIS

VYT. P. ZUBAS

Pasaulio kraštai įvairiai grupuojami. Vieni taiko ideologinį mastą ir skiria į Rytų ir Vakarų blokus. Kiti žiūri ekonomisto akimis ir mato pramoniskai išsivysčiusius ir atsilikusius kraštus. Per paskutinįjį dešimtmetį vis labiau išryškėja trečiasis blokas. Tai kraštai, kurie tarp dviejų ideologinių blokų bando rasti savą kelią. Ekonomiškai daugumas šių kraštų yra atsilikę: vieni neseniai nusikratę kolonialinio režimo, kiti iki šiol buvo išnaudojami ekonominės dominacijos.

Daugumas trečiojo bloko kraštų priklauso Britų Tautų Bendruomenei (Commonwealth), bendrų interesų ir vienos karalietės dėka jungiančiai 33 nepriklausomas valstybes, anksčiau buvusias britų kolonijas. Kanada šitame sambūryje užima vadovaujančią vietą ne tik dėl to, kad industrijos atžvilgiu yra pajėgiausias kraštas, bet ir dėl to, kad niekada neturėjo kolonijų. Šituo negali pasidžiaugti šios bendruomenės pramonės kraštai, kaip Australija ar Naujoji Zelandija, nekalbant apie Angliją.

Kita svarbi aplinkybė yra Kanados dvikalbiškumas ir dviejų didelių kultūrų gyvenimas. Mat, trečiajam blokui priklauso daug prancūziškai kalbančių kraštų. Tai buvusios Prancūzijos kolonijos Azijoje ir Afrikoje. Kanada savaime tampa natūraliu tarpininku tarp prancūziškai ir angliškai kalbančiųjų, ir šį vaidmenį ji noriai prisiima. Tai buvusio ministro pirmininko Lester Pearson, Nobelio premijos laureato, palikta linija, kurią artimai seka ir dabartinis ministras pirmininkas Pierre Elliot Trudeau.

Jau keletas metų Kanadoje įvyksta studijų dienos, vadinamos "Ten Days for World Development", kurias jungtinėmis jėgomis rengia anglikonų, katalikų, liuteronų, presbiterionų ir United Church of Canada bažnyčios. Tų "10 dienų" tikslas yra supažindinti Kanados tikinčiuosius su socialinėmis pasaulio problemomis ir ieškoti jų sprendimo. Šimet studijos vyko vasario

mėn. 1-10 d., ir svarbiausias kalbėtojas Otawoje, Montrealyje, Toronte ir kituose didesniuose miestuose buvo Brazilijos arkivyskupas Dom Helder Camara.

Kanados Užsienio reikalų ministerijos leidžiamas mėnesinis informacinis žiniaraštis "CIDA—Contact" kovo mėnesio laidoje arkiv. Camarą pristato kaip tarptautinio garso neturtingųjų reikalų gynėją, buvusį kandidatą Nobelio premijai. CIDA (Canadian International Development Agency) yra vyriausybės agentūra, tvarkanti atsilikusiems kraštams Kanados teikiamą pagalbą, kuri 1973 m. buvo 515 milijonų, o šiais metais pasieks 930 milijonų dolerių.

Grįžtant prie "10 dienų". *Contact* pranešimu, šiais metais dvasiškiams ir bažnytinėms grupėms Kanadoje buvo išdalinta 15,000 komplektų informacinės medžiagos. Ši medžiaga palygina problemas ir situacijas Kanadoje ir atsilikusiame krašte, pvz. turizmo poveikis Prince Edward ir Karibų salose, pramonės augimo įtaka Ontario ir Brazilijoje, užsienio investicijos ir žemės turto išnaudojimas Britų Kolumbijoje ir Jamaike. Arkiv. Camara į studijų dienas atvykęs, norėdamas atvirai pakalbėti apie Kanados vaidmenį Trečiajame Pasaulyje, kaip *Contact* jį vadina.

Kalbėdamas Ottawos universitete, arkiv. Camara pareiškė, kad turtingieji pramoniniai kraštai mano, jog kainų nustatymas žaliavoms iš atsilikusių kraštų yra jų vienu reikalas. Kritika ar pastangos šią nusistovėjusią tvarką pakeisti yra priimamos kaip nedraugiškas veiksmas. Tos absurdiškos padėties gynimą aiškiai parodė neseną naftos kainų pakėlimas, randas vietas net lietuvių spaudoje. Arkivyskupo tema buvo "Laisvė ir teisingumas visiems". Jis apkaltino pramoninius kraštus priespaudos tęsimu. Norėdamas sustabdyti atsilikusių kraštų norą apspręsti savo ateitį, kapitalistinis blokas, jo nuomone, po komunizmo sulaikymo skraiste slepia savo ekonominės dominacijos norus. Jis sulygino Rytų komunistinį ir Vakarų kapitalistinį režimą, rasdamas skirtumą tik priemonių naudojime: pirmieji savo žmones laiko priespaudoj bru-

talija jėga, antrieji pajungia neturtingus kraštus subtilesnėmis verslo priemonėmis.

Paliesdamas tarptautinių bendrovių vaidmenį, arkivyskupas mano, kad jos turi daugiau galios kontroliuoti visuomenę, kaip bet kuri kita jėgų kombinacija. "Laisvė ir teisingumas visiems" kol kas yra nepasiekiami idealai, tačiau yra šviesių ženklų ateičiai. Pirmą kartą istorijoje Vidurinių Rytų ir Pietų Amerikos kraštai susijungė prieš bendrą išnaudotoją: tarptautinių bendrovių monopolį naftos gamyboje ir paskirstyme. Naftą eksportuojančių kraštų sąjungos atsiradimas išgašdino abejose Šiaurinio Atlanto pusėse esančius turtingus pramoninius kraštus, pirmą kartą pajutusius savo priklausomumą nuo kitų kraštų malonės. Kalbėdamas apie rasinius santykius, arkiv. Camara sulygino naftą importuojančių kraštų baimę dėl savo saugumo su baltosios rasės baime prarasti savo tariamą pranašumą. Šimtmečiais baltieji buvo įsitikinę, kad turi moralinę teisę valdyti spalvotuosius.

Arkiv. Camara tiki, kad jaunoji karta, užaugusi vartotojo visuomenėje, vieną dieną pamatys, jog tas visuomenės turtas yra perkamas pigias žaliavas teikiančių kraštų žmonių krauju. Jis tikisi ir "10 dienų" studijų dalyvių gera valia, kuri padės skleisti teisingumo ir laisvės šūkius pasaulyje. Vienas kraštas negali tikėtis pasiekti didesnio išsivystymo laipsnio ar išsilavinimo. Todėl visų tautų jaunimo pareiga yra palaikyti ryšį tarp geros valios žmonių ir skelbti visuotinę laisvę bei teisingumą.

Nesigilinsim į priežastis. Gal atbudusi sąžinė, gal savisaugos instinktas, o gal lenktynės tarp Rytų ir Vakarų blokų verčia turtinguosius kraštus bent dalį savo turto skirti neturtingųjų atsilikusių kraštų išvystymui. Dar praeitame dešimtmetyje Kanados min. pirmininkas L. Pearson Jungtinėse Tautose pasiūlė, kad turtingieji skirtų bent 1% bendros savo krašto produkcijos atsilikusių kraštų pagalbai. Deja, valstybiniu mastu 1973 m. dar nė vienas kraštas to nebuvo padaręs. Dosniausia buvo Portugalija, tur būt, neturtingiausias kraštas Europo-

Tėvų džiaugsmas

("Laiškų Lietuviams" konkurse premijuotas rašinys)

Nijolė Beleskaitė-Gražulienė

Važiuojam automobiliu ir dainuojam:
— Rai, rai, rai, rita...
Kai tik nutylam, pasigirsta už nugarų
įsakmus balsas:
— Daa, daa, daa!
Greitomis prisitraukę oro, vėl pradedam.
Įsijungia ir balsas iš užpakalio:
— Lai, lai, lai... — traukia iš visos širdies pusantrų metų dukrytė.
— Rai, rai, lai, lai, daa, daa, ha, ha, ha,
— aidi automobilis, greitkelio zvimbdamas. Taip linksmi ir uždusę grįžtam namo. Tėtis neša Ritą, mama krepšius, pilnus suknių, buteliukų ir kitų reikmenų, pasiimtų namus paliekant. Kol mes išsirengiam ir išsipa-

kuojam, Ritutė aplaksto visus neuždraustus kambarius ir virtuvėje nutūpusi baigia iškraustyti iš visų jai pasiekiamų spintelių konservų dėžutes, koštuvus, popierinius maišelius. Išvarau pas tėtį ir, kojom paspirdama dėžes į šonus, pradedu vakarienę. Betriūsdama kas pora minučių vaikau dukrelę, o ji kartoja:

— Pešius... kašta... ne, ne!

— Eikit žaist kukū su tėčiu, — pasiūlau. Tik sukruta garbanos, ir sužibusiom akim Rita pranyksta. Greit sukuosi, kol girdėti krykštavimas, stori "kur Rita" ir ploni "kukū" šauksmai, nes tuoj ir vėl:

— Mama, mama... niam, niam. Pupų.

je, paskyręs 0.71%, toliau sekė Prancūzija su 0.58%, Olandija — 0.54%, Kanada — 0.43% ir t.t. Ekonomiškai pajėgiausia pasaulyje valstybė Amerika su 0.23% buvo keturioliktoje vietoje, po Vokietijos, Anglijos, Australijos ir Japonijos.

Be pagalbos iš valstybinių fondų, atsilikusius kraštus įvairių paskolų ir investicijų forma rėmė ir privačios organizacijos bei bendrovės. Sudėjus abiejų šaltinių sumas, ne vienas kraštas prašoka 1% ir išsirikiuoja tokia tvarka: Portugalija — 1.99%, Olandija — 1.55%, Japonija — 1.42%, Prancūzija — 1.18%, Belgija — 1.04%. Turtingiausi kraštai ir šitoje grupėje atsilieka: Amerika su 0.58% yra dešimtoje vietoje, Vokietija su 0.52% — dvyliktoje.

Visi šie duomenys paimti iš CIDA finansinių 1973-1974 m. apžvalgos ir sugriauna dosnios tetulės Amerikos mitą. Dar blogiau, kad paskutiniu metu girdėti balsų, siūlančių pagalbą atsilikusiems kraštams sumažinti. Reikia tikėtis, kad dabar, subyrėjus Amerikos — pasaulio policininko mitui, turtingiausias pasaulyje kraštas pradės skirti daugiau dėmesio atsilikusių kraštų statybai, o ne sunaikinimą nešančiam tų kraštų ginklavinimui. Su arkiv. Camara norim tikėti, kad geros valios žmonės per Trečiąjį Pasaulį ras kelią tarp Rytų ir Vakarų, ir dvi didžiausios pasaulio galybės, siekusios pasidalinti žemės rutulį, turės nusi-lenkti šitai naujai jėgai.

Tų pupų galėtum visą vežimą privirti, ir Ritutė, aukštoj kėdėj besėdėdama, rimtai pasirinkdama pirščiukais tai tą, tai kitą, visas sušveistų ir rytoj vėl prašytų. Reikia nukreipti dėmesį. Užtraukiu dainelę:

— Močiute, širdele...

Tuoj balselis priduria:

— Tai tau, — ir Rita netoliese pradeda suktis rateliu šnabždėdama:

— Motiute, tai tau, motiute, tai tau...

Linksmiau ir jai, ir man, ir tėtis išgirdęs įsijungia iš tolo į dainelę. Ritos lėkštę jau pripildžiau. Griebiu prijuostę, šaukiu tėtį, kad pasaugotų, nes Rita jau lipa kėdėn šaukdama:

— Šaukšą, šaukšą!

Dabar lengviau. Nebereikia akimis mėtytis į visas puses, ieškant katastrofų. Tėtis saugo, kad sriuba būtų su šaukštu valgoma, kad mėsa neatsirastų ant žemės, o arbūzas plaukuose. Aš kraunu tėčiui lėkštėn vakarienės ir, kol nunešu, jau Ritos mėsytę ant grindų, o sriuba ant drabužėlių. Pabarų abu ir einu sau krautis. Jie jau baigia, tai aš prie krosnies suryju ir paleidžiu Ritutę laisvėn. Tėtis ruošiasi važiuot posėdžiauti. Rita, kėdėj maistą mėčiusi, dabar nori "sainio".

— Ne, ne, sausainio dabar negausi, — tvarkydama puodus, kandu obuolį ir bandau sudominti.

— Kur tavo kaladės. Ritute?

— Ten! sušunka neseniai išmoktą žodį ir bėga, rankutę ištiesusi, "ten".

— Ritužė, brangužė, negalima kaladžių nešti į virtuvę. Eik ten, ten. Ar moki pilį pastatyti? Eik ten, — maldauju, — o, kaip Rita moka!

Už minutės ir vėl Rita pasirodo. Praeina, kelnes pasikėlusį iki kelių. Per vėlu į prausykloj paruoštą kėdutę. Bėgam keistis, o plikšė dejuoja, kad "šalša". Dar tik užvakar nemokėjo taip skūstis. Grįžtu prie puodų. Bešveisdama per vėlai pastebiu, kad Rita su knyga įsitaisė prie mano kojų.

— Ritute, tėtis tuoj išvažiuos. Eik, su juo pabūk.

Nejuda.

— Ritužėle, ten zuikis ir meškiukas nori

kartu su tavim paskaityti. Eik ten, ten, puppete.

Rita tik atkiša knygą ir paliepia:

— Mama!

Paimu už rankutės, jau gana varinėti. Susėdam indėniškai ant minkšto kilimo ir "skaitytom".

— Sš, — puikiai taria Rita ir pirštuku duria į pirmą pažįstamą raidę.

— Kokia tu gudri! Sakyk "A".

— A!

— B.

— B!

— C... — Ritai patinka šis žaidimas, ir ji kartoja raides, kol nusibosta. Pirenku dar knygųčių ir, atvertusi jos mėgstamuosius paveikslukus, patenkintą palieku. Šiaip taip indai jau plovimo mašinoj. Rita pajunta. Atbėga padėti, parodo, kur muilo milteliai.

— Ten!

Po trumpos kovos su mažais pirščiukais, kurie vis paspaudžia nereikalingą mygtuką, jau mašina užia — plauna. Tėtis išejo į posėdį.

— Langa, langa! — riktelia Rita, ir mes bėgam į uždraustą, uždarytą kambarį žiūrėti, kaip tėtis vargsta, bandydamas užvesti automobilį.

— Tėtė... maina, — aiškina Rita, mojuodama rankute sudiev, sudiev.

— Jau einam, Ritute, jau tėtis išvažiavo.

O ta Ritutė jau dairosi į uždraustas gėrybes.

— Nyga, nyga! — ir penkios knygos jau ant grindų.

— Siuva, siuva! — ir traukia prie pavojų — prie siuvamos mašinos, adatų, žirklių.

— Ritute, einam, tėtis jau išvažiavo. Einam kitur pažaist. Einam. Su verskmais užtrenkiam duris ir grįžtam, kur saugu. Rinkdama nuo grindų konservų dėžes, skaičiuoju minutes iki aštuntos. Rita atsitempia plastikini indą gėlėms laistyti.

— Ritute, rytoj. Gėlytės dar nenori gerti.

Rita, atsistojusi prie šaldytuvo, rankom plasnoja.

— Nori pieno, Ritute?

— Oo, jo!

Rita dingsta su buteliuku. Porą minučių gaunu atsikvėpti. Gal teks dar laikraštį žvilgtinti? Tyliai sėdu prie stalo ir verčiu lapą. Pasigirsta baisus klyksmas.

— Dieve, Dieve! Rita, kur tu, kas tau?

Pašokusi žvalgausi į visas puses, bet niekur nerandu, tik pasikartojęs verksmas nurodo, kur mažytė. Pamačiusi dar labiau išsigastu, nes iš didžiulės pintos žaislų dėžės kyšo tik kojos ir girdisi graudus verksmas. Ištraukiu. Apsikabinusios raminam viena kitą, nes Rita nesužeista, o katra daugiau išsigandome — tai klausimas.

Garbė Dievui, jau aštunta. Paimu miego maišą ir einu Ritos gaudyti. Gaudyti, nes ji dabar mamos — nė iš tolo. Labai užsiėmusi pravažiuoja su vežimu ar prajoja ant arkliuko, prabėga su sviediniu. Mamos nebegirdi, nebemato. Aš grįžtu keliom nuvotom minutėm prie laikraščio.

Sėdime su buteliuku tamsiame miegamajame. Rita jau maiše, mamos rankose prisiglaudusi. Mama dainuoja apie kiškelius, ridikėlius, petruškas, gaidelius. Tarp dainų dėkojam Dievuliui už gerą dienele ir prašom, kad ramiai leistų mamai ir tėčiui per naktelę išmiegoti. Keliuosi ir nešu liūliuodama į lovytę. Rita taip pat liūliuoja plonu balseliu: "Čiū-čiūūū..Lėtai, švelniai gulda lovytėn prie mylimo šuniuko. Gal šiandien užmigs nesipriešinus, juk buvome išvažiavę, ir jai turėjo būti gera dienele. Beniūniuodama sėlinu lauk.

Kaip gera. Tylu, ramu. Atsidustu. Surankioju porą išmėtytų žaislų. Praeidama pro veidrodį, pataisau pasišiaušusius plaukus. Atsisėdu. Lyg žadintuvas, sučirškia telefonas, ir beveik kartu nuaidi verksmas: "Mama, mama!" Neduok, Dieve! Dabar vėl teks pusvalandį dainuoti, liūliuoti. Kad tik tėtis greičiau grįžtų!

Kai sugrįžta vyras, dukrelė jau ramiai miega. Aš įsitaisiusi ant sofos. Neatrodo, kad šitaip įvyko tik prieš penkias minutes, bet jis supranta. Visą dieną išbuvę "mama" ir "tėtis", dabar džiaugiamės vakaro ramybe. Bet neiškenčiau:

— Ar atsimeni, kaip mes dainavom?

— Ir ji šaukė: "Dar, dar!"

— Ar ne gražiai ji ištaria žodį "močiutė"? Ir kaip juokinga, kai prideda: "Tai tau!"

— Ji tokia gudri!

— Ji tokia nuostabi!

— Žinai, kas atsitiko, kai tavęs nebuvo, ha, ha? Ji žaislų dėžėn įkrito taip, kad tik kojos kyšojo! Ha, ha, ha!

— Tik kojos? He, he, he!"

— Ššš!

— Ji taip gražiai...

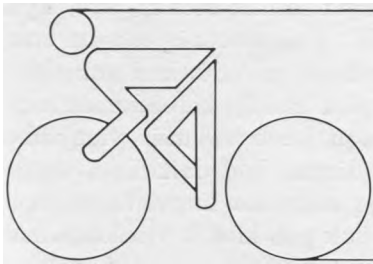
Trumpas šauksmas nutraukia mūsų žodžius, ir mes sustingstame. Rimtais veidais klausom, kas bus toliau. Bet dukrelė nepabunda. Nusiraminę nusišypsom. Nebežinom, kas labiau džiugina: ar kad dukrelė ramiai miega, ar kad ji tokia gudri!

Skrybių klausimu

Statistikos sako, kad Amerikoje skiriasi kas trečia ar kas ketvirta šeima. Šia skrybių liga užsikrėtė ir lietuviai. Dažnai skiriasi vos tik susikūrusios šeimos, o kartais net ir tos, kurios bendrai išgyveno kelias dešimtis metų ir sulaukė žilo plauko. Kas čia kaltas, kokios priežastys? Juk pirmiau taip nebūdavo, o žmogus juk visuomet buvo toks pat, kaip ir dabar.

Apie skrybias jau esame šiame žurnale rašę prieš keletą metų, bet manome, kad šį klausimą panagrinėti dar būtų naudinga. Tad prašome visų talkos. Būtų labai naudinga, kad savo nuomonę šiuo klausimu parašytų ypač tie, kurie yra išsiskyrę arba kurie yra ant skrybių slenksčio. Rašykite labai atvirai. Pavardės pasirašyti nereikia. Savo mintimis jūs gal padėsite ne vienai šeimai išsilaikyti arba perspėsite tuos, kurie lengvapėdiškai ruošiasi kurti šeimą, nežadančių pastovumo ir tęstinumo. Už jūsų šiam tikslui paaukotas kelias valandėles daug kas bus labai dėkingi.

Redakcija

Žvilgsnis į dvikalbiškumo psichologiją

Linas Mikulionis

Tai buvo mano pirmoji diena mokykloje. "Hi, my name is Gloria. What's yours?" Nesuprantamų žodžių skambesys nuaidėjo, belaukiant pamokų pradžios. Kinkos drebėjo: kas ten toje savotiškoje kalboje man buvo pasakyta? Šią nelemtą padėtį dar labiau painiojo žinojimas, kad šnekėtoja buvo mergaitė. Nerizikavau laukti tolimesnių nesusipratimų ir greit nubėgau pas lietuviškai kalbančią seselę "padėties" išsiaiškinti. Šis "gąsdinantis" epizodas buvo įžanga į paslaptinę anglų kalbą, kuri nuo tos dienos vienu ar kitu būdu veikė mano samprotavimą. Smalsumo vedamas, nutariau paieškoti psichologinio pagrindo žmogaus dvikalbiškumo fenomene.

Visų pirma reikia priimti, kad dvikalbiškumo tyrinėjimai negali būti visiškai tobuli, nes grynas, šimtaprocentinis dvikalbiškumas beveik nėra įmanomas: arba vieną, arba kitą kalbą geriau mokėsi. Geras pavyzdys būtų mūsų tėvai ir mes. Tėvai geriau moka lietuviškai, o mes — angliškai.

Psicholingvistika, kurios viena šaka yra dvikalbiškumas (bilingualism) tyrinėja žmogaus intelektualinius procesus, vartojant kalbas. Kaip gali dvi kalbos tuo pačiu metu žmogaus smegenyse bendrauti? Koks yra tų kalbų tarpusavio santykis? Šių dienų tyrinėjimai bando atsakyti į tuos klausimus. Iki šiol tyrinėjimų duomenys rodo, kad kalbų tarpusavio santykiavimas yra gan sudėtingas ir ne visai aiškus. Iš vienos pusės žiūrint, dvi išmoktos kalbos yra beveik nepriklausomos: kai viena kalba naudojama, kita būna šalin "atstumta". Žiūrint iš kitos

pusės, abi kalbos viena kitai turi įtakos. Psicholingvistai skiria jungtinio (compound bilingualism) ir koordinuoto (coordinate bilingualism) dvikalbiškumo formas. Vienos ar kitos dvikalbiškumo formos vystymasis priklauso nuo aplinkos, kurioje kalbos buvo išmoktos. Kai kalbame apie jungtinio (compound) dvikalbiškumo formą, tai reiškia, kad abidvi kalbos buvo išmoktos toje pačioje aplinkoje. Imkime, pavyzdžiui, šeimą, kurioje vaikas buvo mokytas jaunystėje kalbėti dviem kalbom. Žinoma, tokiame vaike šiuo atveju dvi kalbos gali susirišti iki tam tikro laipsnio. Kartais viena ar kita kalba supainioja labai panašią abstrakcijų ar idėjų reikšmę ir panašius išsireiškimo būdus. Koordinuoto dvikalbiškumo atveju, abidvi kalbos išmoktos skirtingose aplinkose. Pavyzdžiui, viena kalba būtų išmokta Lietuvoje, o kita Amerikoje. Šiuo atveju, kiekviena kalba žymiai ryškiau išlaikytų savo individualumą, ir kalbų tarpusavio trynimasis būtų minimalus. Šios dvi dvikalbiškumo formos, žinoma, yra teoretiški kraštutiniai, bet tarp jų yra visas spektras pereinamųjų niuansų.

Nagrinėdami dvikalbiškumą, pirmiausia susiduriame su kalbos definicija. Kas gi yra kalba? Kalba yra sutartų signalų sistema, turinti savo istorinį vystymąsi, klasifikuojanti objektus ir sąvokas ir išreiškianti skirtingų vardų santykius, kurių taisyklės sudaro kalbos gramatiką (Paul Kolers, 1969). Kadangi kiekviena kalba turi skirtingą sutartų signalų sistemą, kyla klausimas, kokiu būdu santykiauja kalbų elementai dvi-

kalbiame žmoguje. Praeities tyrinėjimų duomenys rodo, kad galimybė atsiminti žodį iš kokio nors sąrašo yra proporcinga to žodžio pasikartojimų skaičiui tame sąrašo. Sąrašas galėtų būti: namas, cat, lapė, house, chair, namas ir t.t. *Namas* ar *house* (ta pati sąvoka) yra matomi tris kartus, tai jeigu tokį sąrašą labai greitai parodysi žmogui, galimybė bus tris kartus didesnė atsiminti *house* ar *namas*, negu *cat*, *lapė* ar kt. Šis pavyzdys iliustruoja, kad trumpo termino atmintyje (short-term memory) užfiksuojama ne raidžių rinkinys (žodis), bet sąvoka. Iki 1966 m. buvo psichologų galvota, kad kalbos žmoguje laikosi lyg atskiruose sandėliuose.

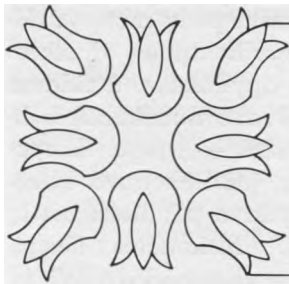
Psichologas Paul Kolers savo tyrinėjimams naudojo dvikalbius asmenis, kurie turėjo atlikti tam tikrus lingvistinius uždavinius. Teksto ištraukos buvo paruoštos vienkališkai, kaitaliojant (alternating), pvz. pusė teksto angliškai, o kita pusė lietuviškai, ir maišyta (mixed) forma, pvz. kas antras žodis lietuviškas. Subjektai buvo egzaminuoti šiais atžvilgiais: suvokimo, garsaus skaitymo, sugebėjimo padaryti santrauką ir laisvai kalbėti tų formų duotu turiniu. Gauti tokie rezultatai: skaitymo teksto dvikalbių suvokimas buvo geresnis jų gimtąja kalba, negu išmokta svetima. Teksto skaitymas (garsiai) ilgiau užtruko, skaitant maišytą tekstą. Kaitaliojančiam tekstui skaityti reikėjo apie tiek laiko, kiek sudaro skaitymo vidurkis dviejų vienkalių formų. Pvz. jeigu visą anglišką tekstą garsiai perskaityti užtrunka 10 minučių, o tą patį lietuvišką — 14 minučių, tai kaitaliojančią garsiai perskaityti užtruks 12 minučių. Laiko skirtumas garsiai skaitant tarp maišyto ir kaitaliojančio teksto vadinamas fonologiniu sutartų signalų pasikeitimo laikotarpiu. Pvz. jeigu garsiai perskaityti maišytą tekstą užtrunka 20 minučių, o kaitaliojant — 12 minučių, tai tas fonologinis sutartų signalų pasikeitimo laikotarpis būtų 8 minutės. Kai egzaminuojamasis subjektas laisvai kalbėjo ar ruošė santrauką iš to teksto, tas pasikeitimo laikotarpis buvo apie keturis kartus ilgesnis, negu tik garsiai skaitant. (Pabandyk greitai

skaičiuoti maišyta forma: vienas, two, trys, four, penki, six...) Gramatinių klaidų analizė, laisvai kalbant, parodė, kad subjektas nepadarė daugiau klaidų, kalbėdamas maišyta forma, negu buvo vidurkis vienkali forma. Šis atradimas, kad dvikalbiai asmenys informaciją supranta lingvistiškai maišytame tekste tiek pat, kiek ir vienkaliame tekste, patvirtina teigimą, kad žodžiai yra pastebimi ir pasisavinami jų simboliniais ryšiais, o ne jų lingvistinėmis formomis (raidžių rinkiniais).

Na, tai kas, sakysite, kad yra koks nors jungtinis ir suderintas dvikalbiškumas ir kad žodžiai yra pastebimi jų simboliniais ryšiais, o ne jų lingvistinėmis formomis? Tad kokia prasmė stengtis pasilikti ar pasidaryti dvikalbiu? Visų pirma dvikalbiškumas yra praktiškas dalykas: gali susikalbėti su savo tautiečiu bet kuriame krašte, darbą galėsi surasti dviejuose kraštuose. Tačiau svarbiausia — dvikalbis žmogus turi raktą pažinti dviem kultūrom. Bet kuris istorikas gali pasakyti, kokios vertės yra kita kalba, kai reikia archyvuose ieškoti atitinkamų duomenų. Be to, dvikalbiškumas lavina individo intelektualinį tobulumą.

Anksčiau, kai dvikalbiškumo porcesas nebuvo pakankamai tyrinėtas, buvo manoma, kad vaiką mokyti kitos kalbos, prieš jam įstojant į mokyklą, yra netikslu, nes toji kalba trukdysianti mokyklinei kalbai, vaikas bus atsilikęs ir neišvystys savo sugebėjimų. Bet dabar, kai įrodyta, kad žodžiai pastebimi savo simboliniais ryšiais, o ne lingvistinėmis formomis, dvikalbiškumas gali tik vaiką patobulinti, o ne žaloti. Išvada aiški — dvikalbiškumas yra teigiamo savybė.

Dvikalbiškumo fenomeną galima palyginti su fotonuotauka. Imkime namo nuotrauką. Tas, kuris moka tik vieną kalbą, gali padaryti tik vieną to namo nuotrauką — iš priekio. Mokąs dvi kalbas — gali padaryti to namo nuotrauką iš priekio ir iš šono. Aišku, geriau suprasi, kaip namas atrodo, matydamas jį iš dviejų pusių. Taip yra ir su dvikalbiškumu. Tad mes ir turėtume ieškoti pilnesnio gyvenimo vaizdo,

PER MAŽAI MOKYKLOSE KOMUNISTINĖS DVASIOS

Nusiskundžiama, kad ne visose Lietuvos mokyklose tinkamai rūpinamasi vaizdinių idėjų skleidimu. Aiškinama, kad ši priemonė yra nepaprastai veiksminga, kuri savo giliu turiniu ir meniniu pavidalu gali geriau prabilti į mokyklinį jaunimą, negu žodžiai. Nesuprantamas ir neįvertinamas šis planingas būdas siekti tikslo, nors ir kiekviename Lietuvos mieste yra paruoštų žmonių, kurie gali paaiškinti šios priemonės veiksmingumą.

"nufotografuoto" bent iš dviejų pusių. Kai kartą dangus apsiniauks virš to namo ir pradės lyti, tada sušuksi: "Pila, kaip iš ki-biro" ir "It's raining cats and dogs". Tada pajusi dvigubai didesnę lietaus baisumą.

Mūsų tėvai išmokė mus lietuvių kalbos. Natūraliai išmokom anglų kalbą. Su tėvais namie kalbam lietuviškai, bet ateina diena, kai su tėvais atsiskiriam. Pradedame savarankišką gyvenimą. Apsispręskime pratęsti tą lietuvišką kalbėjimą, kurį jau praktika-vome tėvų namuose, ir toliau jį tobulinkime.

Šaltiniai

Some Language Related Cognitive Advan-tages of Bilingual Five Years Olds, *The Journal of Genetic Psychology*, 1971, 118, p. 235-244.

Reading and Talking Bilingually, Paul Ko-lers, *Journal of Psychology*, Sept. 1966, p. 357-376.

Biligualism and Information Processing, Paul Kolers, *Scientific American*, April 1969, p. 78-86.

Psychological Aspects of Pattern Recogni-tion, Paul Kolers, 1968, p. 52.

Daugumoje mokyklų teisinamasi "san-tūrumu" ir "saikingumu". Beveik visiškai atsisakoma vaizdinio politinio auklėjimo būdo. Tuo tarpu "Tarybiniam mokytojuje" šaukiama, kad viskas turi būti pajungta komunistiniam mokinių auklėjimui. Aiškina-ma, kad mokinius auklėja ne tik pamokos, bet didelę įtaką auklėjime daro aplinka, kurioje kasdien jie mokosi ir su ja susidu-ria, todėl norint įvykdyti svarbius politinius uždavinius, šiai aplinkai reikia skirti rim-tą dėmesį. Klasėse, salėse ir ant koridorių sienų turi būti išrašyti šūkiu su piešiniais, skelbimai su tam tikra meniškai įrėminta idėja, statistiniais brėžiniais ir paveikslais. Šios visos priemonės turi veikti jaunuolių širdis ir protus. Ugdyti pagarbą tarybinei ka-riuomenei ir partizanams, kurie prieš tris-dešimt metų laimėjo karą.

Tai tikras melas! Karas buvo laimėtas tik su amerikiečių ir anglų pagalba. Žiau-rūs rusiški partizanai nužudė daug nekaltų lietuvių jaunuolių. Sudegino šimtus gražių lietuviškų sodybų. Šiandien, po trisdešimt metų, jaunoji lietuvių karta prievartaujama garbinti žudikus, kurie be pasigailėjimo kankino, šaudė, sodino į kalėjimus ir trėmė į Sibirą tūkstančius jų tėvų, brolių ir sesių.

GEGUŽĖS PIRMOJI

Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos Centro komitetas balandžio mėn. 13 d. "Tie-soje" pirmame puslapyje išspausdino 65 šūkius, kurie turėtų būti panaudoti švenčiant šių metų gegužės pirmąją. Tai komunizmo politinio melo skleidimas pavergtiesiems. Šie šūkiu gražūs, išpūsti posakiais, norint pridengti komunizmo veidmainiškumą bei tikrą jo veidą.

1940-41 m. ne vienam iš mūsų šie šūkiai, išrašyti ant didžiulių popieriaus lapų, buvo prievarta įbrukti į rankas, žygiuojant į prekyvietės aikštę "pagarbinti" stovinčių ant paaukštinimo mūsų tautos išdavikų, kurie vykdė nusikalstamus veiksmus. Daugumas šių plakatų nepasiekė aikštės, nes buvo pakabinti ant medžių šakų, užmauti ant tvorų arba sumindžioti gatvės purve.

LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ DUOMENYS

Šių metų pradžioje Lietuvoje gyveno 3 milijonai 290 tūkstančių žmonių. Moterų 53, vyrų 47 procentai. Vidutinis šeimos dydis mieste ir kaime beveik vienodas: 3.4 šeimos nariai. 57 procentus sudaro trijų arba dviejų žmonių šeimos. Šeimų daugiau kaip po dešimt narių yra tik tūkstantis septyni šimtai. Gimimų skaičius kasmet mažėja. Vidutinis žmogaus amžius siekia 72 metus. (Vyrams 57 m., moterims 76 m.). Daugiau kaip trys šimtai Lietuvos gyventojų yra peržengę šimto metų amžių.

Miestuose gyvena 56 procentai gyventojų, maždaug 400 tūkstančių daugiau negu kaime.

Didieji Lietuvos miestai yra Vilnius su 433 tūkstančiais ir Kaunas su 344 tūkstančiais gyventojų. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestai sudaro daugiau kaip pusę visų miestų gyventojų. Į miestus išvyksta daugiausia jaunimas, todėl sakoma, kad kaimas sensta.

Žmonių išsimokslinimas Lietuvoje gausesėja daug sparčiau, negu kitose sąjunginėse respublikose. ("Tiesa", Nr. 83)

VILNIAUS DUONOS KEPYKLOSE DIRBA 1100 MOTERŲ

Vakarų pasaulyje duonos kepyklose daugumą darbininkų sudaro vyrai. "Tiesoje", Nr. 85, rašoma, kad Lietuvoje iki šandien duonos kepimas išliko moteriškų rankų darbas.

Su duona daugelyje pasaulio tautų susiję gražūs papročiai, šventiškos apeigos. Daug gražių papročių tebeturi lietuvių tauta. Štai keletas jų.

Aukštaitijoje pirmą ir paskutinę rugių

kirtimo dieną prie surištų pėdų moterys dėdavę gabalėlį duonos ir truputį druskos. Jaunamartė Viduklės apylinkėse, ateidama į vyro namus, atsiveždavo duonkubilį ir ližę, o kupiškėnų nuotakos — raugo. Iškepęsios pirmąsyk duoną, jos nebebuvo laikomos viešniomis, o tapdavo pilnateisėmis tų namų šeimininkėmis. Mokačios iškepti gardžią duoną vardas skambėdavo toli už kaimo vartų.

Vilniuje yra keturios duonos kepyklos. Vienoje iš jų kabo šūkis: "Duona vėjais neateina".

MIKALOJAUS KONSTANTINO ČIURLIONIO REIKŠMĖ

Artėjant M. K. Čiurlionio jubiliejui, vis dažniau ir dažniau Lietuvos spaudoje pasirodo apie jį straipsnių. "Tiesoje", Nr. 81, Vytautas Landsbergis rašo: "Ką Čiurlionis sprendė, ko ieškojo ir siekė, buvo svarbu ne tik ir ne tiek lietuviškojo meno ano meno plotmėje, o tarptautinėje Europos meno plotmėje. Reikia pabrėžti, kad Čiurlionis kūrė savo kraštui, sąmoningai apsisprendęs ir džiaugdamasis.

— Kaip tai nuostabu būti reikalingu žmonėms ir jausti šviesą savo delnuose, — rašė jis laiške sužadėtinei.

Čiurlionio reikšmė gimtajam kraštui yra tiesiogiai susijusi su jo reikšme visam menui ir kokybiškai jos sąlygojama. Čiurlionis išsiskiria universaliais talento polinkiais ir siekais, turinio spinduliavimu keliomis kryptimis, be to, specialiu pasiruošimu dviejose srityse — kas retai pasitaiko".

NAUJA KNYGA APIE SALOMĖJĄ NĖRĮ

Pasitinkant Salomėjos Nėries 70-metį, N. Areška išleido naują knygą apie Salomėją Nėrį, pavadintą "Salomėja Nėris", kurioje nušviečia lietuvių poezijos lakštingalos nuotaiką, jausmus ir pergyvenimus bei jos asmenybės ryšį su kūrybos eiga. Knyga skirta mokyklai.

Salomėja Nėris, švelniai įėjusi į mūsų dvasios pasaulį, nešdama per savo gyvenimą nelengvo istorinio tarpsnio pragiedrilius ir ūkanas, tarsi tapo poetiška Lietuvos tikrovės reiškėja. Justinas Marcinkevičius

sako: "Jau nemokėtume ir negalėtume gyventi be Salomėjos, nes kas gi būtų tas vaivorykštinis tiltas iš vienos širdies į kitą, ką mes mylėtumėm taip amžinai ir taip tyliai, ir kieno lūpomis pasakytume Lietuvai:

Tu — mano deganti širdis.

Tu mano kraujas gyvas".

(Literatūra ir Menas, Nr. 15)

BEBRAI DARO DAUG ŽALOS

1947-59 m. iš Baltarusijos į pietryčių Lietuvą buvo atvežta 78 bebrai. 1965 m. jų jau buvo apie pusantro tūkstančio, o 1970 m. daugiau dviejų tūkstančių. Šiandien jie jau nepageidaujami, nes nualina paežeres, papupius, o sunaudoję maisto atsargas vienoje vietoje, ieško naujų. Prieš kelerius metus pradėta juos gaudyti ir medžioti. "Tiesoje" skundžiamasi, kad nereguluojama jų kiekis, o taip pat nestiprinama mitybos bazė. ("Tiesa", Nr. 87)

IŠ SATYROS IR HUMORO ŽURNALO

"ŠLUOTOS"

Mūsų patarlės:

Pasenusi kaip Lazdijų miesto nuo prognozių biuro ir laikraščių kioskų vitrinos.

Pasenusi kaip rajono ryšių mazgo telefono abonentinė knyga.

Iš paskaitos per televiziją:

Natiurmorte vaizduojamas kumpis ir kiti vaisiai.

Skelbimas parduotuvėje:

Dėl pardavėjų stokos nėra mėsos.

Užrašas parduotuvėje:

Pas mus galima išgerti bulkutę su pienu.

Iš pasisakymo:

Buvo sudaryta komisija neaiškumų papildymui.

Iš revizijos akto:

Tvarte ir knygoje kiaušių buvo po lygiai.

Paprastos mintys:

Sportas — sveikata. Bet kam žmogui sportas, jei jam reikia tik sveikatos.

Kopūstas nepaprastas augalas. Jis lygiai gerai auga ir žemėje, ir ant žmogaus pečių.

"Kas nedirba — tas nevalgo". Bet juk ir gydytojai pataria, kad badavimas — sveikata.

Kurmis irgi kuria krašto reljefą — kurmiarausius.

Išsamūs žodžių paaiškinimai:

Abažiūras — abu žiūri į kainą.

Abejoklis — juokiasi ir abejoja.

Pasaga — susukta laimė.

DZŪKIOJE SALIŲ SIENAS PUOŠIA SVETIMŲJŲ PAVEIKSLAI

Dzūkijoje Seirijų ir Leipalingio miesteliai per karą buvo paversti griuvėsiais. Po trisdešimt metų giriamasi, kad šiuose miesteliuose įstengta pastatyti kultūros namus, kurie palengvins ne tik kultūrinį, bet ir politinį masinį darbą. Šių kultūrinių židinių sienas puoš išradimai sumanyti propagandiniai skelbimai ir dzūkams svetimi paveikslų veidai ("Tiesa", Nr. 53).

TIK PRIEŠ DU MĖNESIUS SUSILAUKTA SPALVOTOS TELEVIZIJOS

Vasario mėnesio 26 dieną Tarybų Lietuvos televizija parodė pirmąją spalvotą laidą ("Tiesa", Nr. 49).

1967 METU PRADŽIOJE — POETO

LIUDVIKO RĖZOS GIMIMO

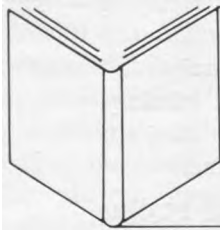
200-TOSIOS METINĖS

Prie smėliu užpustyto gimtojo Liudviko Rėzos kaimo — Karvaičių bus pastatytas ažuolo kamienne išskaptuotas jo portretas, kurį išskaptavo Nidoje gyvenantis dailininkas Eduardas Jonušas. Liudvikas Rėza buvo žymus tautosakininkas, poetas ir Kristijono Donelaičio raštų leidejas.

RUOŠIAMASI RESPUBLIKINEI 1975

METŲ DAINŲ ŠVENTEI

Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja L. Diržinskaitė priminė, jog artėjanti Dainų šventė — didelis politinės reikšmės įvykis. Todėl būtina sutelkti visas jėgas, išnaudoti visas atsargas, sudaryti kolektyvuose palankią darbui kūrybinę nuotaiką. Dar nepradėjus ruoštis, jau nusiskundžiama, kad atsirado nemaža trūkumų. Ne visuose rajonuose atsakingai ir kūrybiškai ruošiamasi Respublikinei dainų šventei. Kai kurios komisijos neįvykdė išsipareigojimų: pasirodė daug mažiau vienetų negu buvo nurodyta paraiškose ("Tiesa", Nr. 49).

Poezijos stebuklas

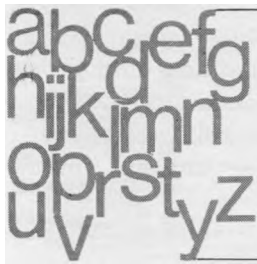
R. Šilbajoris

Alfonsas Nyka-Niliūnas. *Vyno Stebuklas*. Eilėraščiai. Chicago: Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas, 1974. 76 psl. Nykos-Niliūno pastaroji knyga — tai ne tik vyno, bet ir poezijos savotiškas stebuklas. Ji paneigia ilgo išeivijos gyvenimo logiką, vedančią į kūrybos žodžio sunykimą ir nusikurdimą per eilę metų svetimoj šaly. Aplamai, pasidairę po mūsų literatūros barus, turime pripažinti, kad iš tiesų auksinio grūdo juose nebedaug, o auga dažniausiai antros ir trečios rūšies vaisiai, puoselėjami vidutiniškų talentų, nepajėgiančių išbristi iš emigrantiškos pasaulėjautos smėlyno. Užtat ši pranašaus poeto brandi knyga, po ilgametės tylos atėjus tartum visai iš kito pasaulio, ne tik nudžiugina, bet iš dalies ir nustebina aukštos žodžio kultūros veikalo pasiilgusį skaitytoją. Tai lyg ženklas, kad į išeivijos kultūrinį gyvenimą dar nebūtina žiūrėti su stoiko kantrybe, kad dar tebeturi prasmę ir tikėjimas, ir viltis.

Su šia knyga Niliūnas mūsų poezijoje tampa klasiku, bet ne ta prasme, kad stovėtų suakmenėjęs ir nepatrauklus ant literatūros vadovėlių pedestalu. Klasiškas jis yra savo poezijos subtiliai išbulinta forma, kuri santūriai ir skaidriai išreiškia jo gilius ir sudėtingus, dažnai skausmingos įtampos kupinus poetinius pergyvenimus. *Vyno stebukle* yra eilėraščiai, rašyti pradedant net nuo 1941-mųjų metų ("Ruduo"), bet jų didelė dauguma apima laiką tarp 1957-tų ir 1971-mųjų metų, taigi nuo paskutinės prieš tai išėjusios knygos *Balandžio vigilija*. Aukšta kiekvieno kūrinio kokybė ir jų visumoj glū-

dinti nuosekli simbolių bei poetinių vaizdų sistema, nueinanti savo šaknimis į ankstyvesnes knygas, rodo, kad prieš mus toli gražu ne blėstančio talento per metų eilę išbarstytos pavienės žarijos, bet kaip tik priešingai — poeto apsisprendimas neužsimti paviršutiniška eilėraščių gamyba "į tremties kultūrinio palikimo sandėlį", bet vieton to, neatsižvelgiant į laiką, kurti tai, kas išlieka absoliučia prasme, įsiklausant į poetinės minties lėtą organišką augimą dvasioje ir palaipsniui, su atkaklia kantrybe, transformuojant mintį į žodį, toje kūrybos dimensijoje, kur "skausmo gramatika" susitinka ir susivienija su dideliais ir negailėstingais būties sampratos klausimais.

Būties ir kūrybos sampratos, jų tarpusavio santykis ir specialaus iš to išplaukiančio poetinio pergyvenimo ieškojimas jau seniai driekiasi per Niliūno poeziją esmine jos gija. Tik anksčiau žodžiu tobulai netapusį jausminę įtampą, per skaudus ilgesys, per šviesi vizija, per tamsi neviltis gimdė Niliūno poezijoje plačiai išsišakojusį, mintį slopinantį, metaforų ir simbolių tankumyną. Dabar gi, atrodytų, žodžiai ir formos subrendo tiek, kad gali atitikti dvasioje glūdintį išvaduojantį supratimą: "Visa, kas gimsta ir nenori / Mirti, sūnau, yra legenda" ("Markas Aurelijus, Carnuntum, A.D. 180; 2. Sūnui", psl. 60). Ar civilizuojantis, gaivališka, grėsminga vidinę ir išorinę tikrovę apvaldantis žodis yra tiesa? Tarytum ne: "Bet barbarų visad tiesa. / Vandens tiesa. Ugnies tiesa. / Mirties tiesa. Ir mūsų kraujas / Buvo mitas, nes gyventi, ne sta-

kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIE NEVARTOTINI ŽODŽIAI

Alfabetine tvarka čia pateikiame grupę įvairių žodžių, kurie bendrinėje kalboje nevartotini, nes yra paskolinti iš kitų kalbų arba netaisyklingai sudaryti. Pirmiausia kursyvu duosime nevartotiną žodį, o po brūkšnio — jo vartotiną atitikmenį. Kur reikės, pridėsime ir trumpą paaiškinimą. Po nevartotinių žodžių skliausteliuose pažymėsime, iš kurios kalbos jie yra paskolinti.

Beveik visi šie nevartotini žodžiai yra parinkti iš *Lietuvių kalbos vadovo* (1950), sudaryto prof. dr. Pr. Skardžiaus, St. Barzduko ir J. M. Laurinaičio. Taip pat ir *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (1972), išleistas Lietuvoje, šiuos žodžius laiko neteiktiniais.

tyti, / Yra vienintelė tiesa" (ten pat). Dar aiškiau ši mintis išplaukia iš patiems barbarams ryškėjančio suvokimo, kad per užkariavimo, užvaldymo aktą jie praranda savo gyvybinę viziją: "Mus apima aistra / įforminti ir pavadinti savo būtį. / Užmegzti dialogą su dievais: / Mes pradedam statyti miestą, savo sapną / Paversdami istorija. Jo žemė, / Užnuodijusi mūsų dulkes, išaugins žlugimo medį: / Barbarai ateis pas mus" (pusi. 62). O gili ironija slypi ten, kad tas pats gaivališkas, barbariškas gyvybingumas ir įžiebia kūrybos impulsą, traukiantį mus statyti tikrovės modelius, "įforminti ir pavadinti savo būtį". Niliūno klasiška, stoiška pusiausvyra, atrodytų, dabar ir glūdi jo atvirume tiek kūrybiniam polėkiui, tiek ir jame glūdinčiai ironijai, atvirume gyve-

Čia yra vartojamos šios santrumpos: a.

— anglų, g. — gudų, hib. — hibridas, l. — lenkų, lot. — lotynų, prc. — prancūzų, r. — rusų, sl. — slavų, trk. — turkų, vok. — vokiečių, vž. — vokiečių žemaičių.

adverija (g.) — stakta. Tai yra "durų rėmai" (a. door-frame).

akselis (vok.) — kapojai. Sukapoti šiaudai gyvuliams šerti.

alosas (g.) — triukšmas.

antgalvis (iš l. naglowek) — antraštė.

apart (prc.-sl.) — be. Pvz.: Be pinigų Onutė dar gavo ir dovanų. Be suaugusiųjų ten buvo ir vaikų.

apdūmuoti (g.) — apmąstyti.

apystova — aplinkybė. *Apystova* yra verstinis skolinys.

nimui su mirties geluoniu. Eilėraštis "Ars poetica" išreiškia šitokio žinojimo vienatvės aspektą:

Kiekvienas žodis,
Ištartas tuštumai, mus slegia
Pasaulio sukūrimo vienatve —
Milijonais metų, laiko
Ironija ir nebūtim;
Gimsta ir gyvena
Savo būties komediją: kovoja,
Sąmokslauja ir išduoda,
Apnuogina arba pridengia.
Liudija ir miršta
Kankinio mirtim, (pusi. 53)

Žmonių bendravimas, nors jis ir būtų vienatvių suma, nėra tuštuma. Pasaulis, kuriame dalinamasi lietuvišku žodžiu, tapo turtingesnis Niliūno suteiktos jam dovanos dėka. Tuo pačiu ir jo žodis jau nebemirs.

apsivesti (hib.) — vesti, susituokti.
apturėti — gauti. *Apturėti* versta iš 1. otrzymać.
armota (l.) — patranka.
atsakomingas — atsakingas. *Atsakomingas* — nevykusiai sudarytas žodis.
bakūžė — lūšnelė, trobelė. *Bakūžė* yra paimta iš vokiečių žemaičių *backhūs* — kepykla, mažutis gyvenamas namas.
balkis (vok.) — sija.
bantas (vok.-l.) — kaspinas.
bile (l.) — kad tik. Pvz.: Kad tik pinigų turėtų, nusipirkti visuomet gaus.
biskis (vok.) — truputis.
blėdis (r.) — žala.
blėka (g.) — skarda.
blėkai (l.) — žarnokai. Tai yra valgis iš avies ar kiaulės skrandžio, supiaustyto gabalėliais ir išvirto sriuboje.
bliūdas (g.) — dubuo.
blūdyti (g.) — kliedėti, kvailioti.
bočius (g.) — senelis, senolis.
bonka (l.) — butelis.
bovelna (vok.-l.) — medvilnė.
bravoras (vok., g.-l.) — spirito ar alaus darykla.
broška (prc.-l.) — sagė, segtinė.
brukas (l.) — grindinys.
budilnikas — (g.-r.) — žadintuvas, žadinamasis laikrodis.
bujoti (l.) — augti, klestėti, tarpti.
bulė — bula. *Bula* yra toks popiežiaus raštas. Kai kuriose lietuvių tarmėse yra pažįstamas žodis *bulė*, bet jo reikšmė yra visai kitokia, t.y. *užpakalis* (a. buttocks).
busilas (g.) — gužutis, gandra.
čainikas (l.-r.) — arbatinis, arbatinukas.
čecholas (r.) — antvalkalas, antvalktis, užvalkalas.
čerka (g.-l.) — stiklelis, stikliukas, taurelė.
čielas (g.-r.) — ištisas, sveikas.
dekis (vok.) — užtiesalas, priedangtis.
desėtkas (g.) — dešimtis.
diktas (vok.) — tvirtas, stiprus.
drigantas (l.) — eržilas.
drobyna (l.) — gardis (vežimo šoninė tvorelė).
dūmoti (g.) — mąstyti.

falšyvas (vok.-l.) — netikras, melagingas, klastingas, suklastotas.
flygelis (vok.-r.) — sparnas (namų).
forelė (vok.-r.) — upėtakis (a. trout).
funikulierius (prc.) — keltuvas.
futliaras (vok., r.-l.) — makštis, įmautė (pvz. smuiko).
gaspadorius (g.-l.) — šeimnininkas, ūkininkas.
gerbūvis — gerovė. *Gerbūvis* yra vers-
tinis žodis.
gletčeris (vok.-r.) — ledynas.
gojus (g.-l.) — giraitė.
gonkos (vok.-l.) — prieangis, priebutis.
grabnyčia (l.) — gaudulinė (žvakė).
griekas (si.) — nuodėmė,
grucė (l.) — grūstinė, kruštienė.
gručkas (l.) — griežtis, sėtinys.
grūšia (l.) — kriaušė,
guzikas (g.-l.) — saga.
gvintas (vok.-l.) — srygis, sriegis,
gvoltas (vok.-l.) — pavojaus šauksmas, smurtas.
gzimsas (vok.) — atbraila.
įdomauti, įdomautis — dominti, domėtis.
įdomauti ir *įdomautis* yra nevykusiai sudaryti žodžiai.
indijonas — indėnas.
išdirbinys — dirbinys. *Išdirbinys* — nevykęs darinys.
išieškotas — subtilus, grakštus, dailus, įmantrus. *Išieškotas* minėtų žodžių reikšmė yra vertinys iš rusų kalbos. Tačiau jis vartotinas pvz. tokia reikšmė: Visi kambariai buvo išieškoti, bet nieko nesurasta.
išmislas (hib.) — prasimanymas, pramanas.
ištautėti — nutausti. *Ištautėti* yra nevykęs darinys.
jomarkas (vok.-sl.) — turgus, mugė, prekymetis.
juka (sl.) — kruvienė, kraujinė sriuba.
jumoras (r.) — (geriau) humoras.
juška (r.) — kaištis, užvožas, spengtis, krosniakaištis.
kačerga (g.) — pagaikštis, žarsteklis.
kaladė (g.) — trinka; (kortų) malka.
kaldra (l.) — anklodė, apklotas.
(b.d.)

AND NOW MY LOVE

Prancūzų kalba filmas, užtrunkantis porą valandų, tinkamas tik suaugusiems ir tai su tam tikrais rezervais. Tai savotiška mozaika, mišrainė, prasidedanti juoda-balta spalvomis, išryškinanti filmo vystymąsi į garsinį ir spalvotąjį, apimanti įvairius įvykius kaip socialiniame visuomenės gyvenime, taip ir žmogaus amžiaus eigoje. Čia pamatysi ir pirmųjų revoliucionierių vadų agitaciją su Markso paveikslais, ir Hitlerio švaistymąsi. Ekrane įvairiausi žmogaus gyvenimo etapai nuo gimimo iki mirties. Tai tokie trumpai švystelėje vaizdai, kurie paskui ilgiau net nepalieka atmintyje bendros filmo fabulos.

Filmą režisavo Claude Lelouch. Jo sukurtas filmo herojus Simon, paklaustas, ką gi čia filmo kamera pateikia, atsako: „Gyvenimą, ir meilę, ir mirtį — viską, kas atneša pinigų“. Tai atspindi šiame filme, kuris nepasižymi didele gilumu, o turi daugiau pramoginį pobūdį. Nors garsinama, kad filmas „apie meilę iš pirmo pažvelgimo“, bet jis nesudaro rimto išpuošio. Vaizduojama turtuolio mergaitė Sarah (ją čia vaidina Marthe Keller), kankinama gyvenimo nuobodulio, ieškanti ko nors, kurį galėtų pamilti.

Gyvenimas ją suveda su Simonu (Andre Dussolier), buvusiu vagimi, pornografinių filmų gamintoju, dabar norinčiu susukti Didinąją Filmą. Ekrane ir rodomi to jo filmo bruožai, su jo autobiografinėmis atšvaistėmis, apie jo paties gyvenimą ir klystkelius. Šalia gana gambiai užsirekomenduojančios Keller, jos tėvą milijonierių vaidina Charles Denner. Filme įterpiama ir tokio arkliško sąmojaus: „Moterys, sulaukusios 16 m., bando nusižudyti; pasiekusios 20, grimzta į narkotikus; o 22 m. veržiasi ištekėti“. Filmas, žinoma, baigiasi Saros ir Simono meilės išryškėjimu.

Šis filmas gali būti įdomus ypač tiems, kurie nori susipažinti su prancūziškąja kinematografija (Amerikoje rodomas su angliškais priedais), bet jei kas jo nepamatys, daug nustos.

BRANNIGAN

Keistasis pavadinimas „Brannigan“ yra airių žodis, reiškias girtuoklių vaidus. Čia Brannigan yra pagrindinio filmo herojaus pavardė, kurį su pasigėrėtinu sugebėjimu vaizduoja talentingas John Wayne. Jis daugelyje filmų pasirodo kaip drąsus, sumanus policijos tarnautojas. Čia jis — Čikagos policijos leitenantas, kuriam duodamas uždavinys pargabenti iš Anglijos ten į Londoną pabėgusį už užstatą išleistą sukčių, kurį vaizduoja John Vernon. Tas piktadarys susidraugauja su kitais panašiais. Jo sėbrai jį pagrobia, reikalauja vaiduotpinigių. Uoliai imasi jo ieškoti britų Scotland Yard, kurios komandierių čia gana energingai vaidina A. Attenborough. Atvykusiam Čikagos policijos leitenantui šofere paskiriama policijos tarnautoja, kurią vaizduoja Judy Geeson. Tarp jų išsivysto lengvas romansėlis.

Į filmo vyksmą įsijungia pasamdytas policijos leitenantą nužudyti amerikietis (D. Filon). Filme susidaro nuotykių ir seklių intriga. Filmą nenuobodus, nors meniškai atžvilgiu ir neperdaug turtingas. Parodomi Londono bokštų tilto, Temzės prieplaukų, Garrick klubo vaizdai. Į filmą įvesta minios mėgstamu įvairumų: vejojimasis dideliu greičiu lekiančių automobilių, muštynės bare, bandymas suvažinėti norimąjį nužudyti (tai darant ne siaurojį gatvelį, o atvirame lauke), susišaudymai. Baigiasi laimėjimu to policijos leitenanto, kuris, daug nesivaržydamas su taisyklėmis, atkakliai persekioja nusikaltėlį. Filmą nėra labai turtingas menu, bet gausus žmogų sudominančia ir užmirštin nešančia intriga.

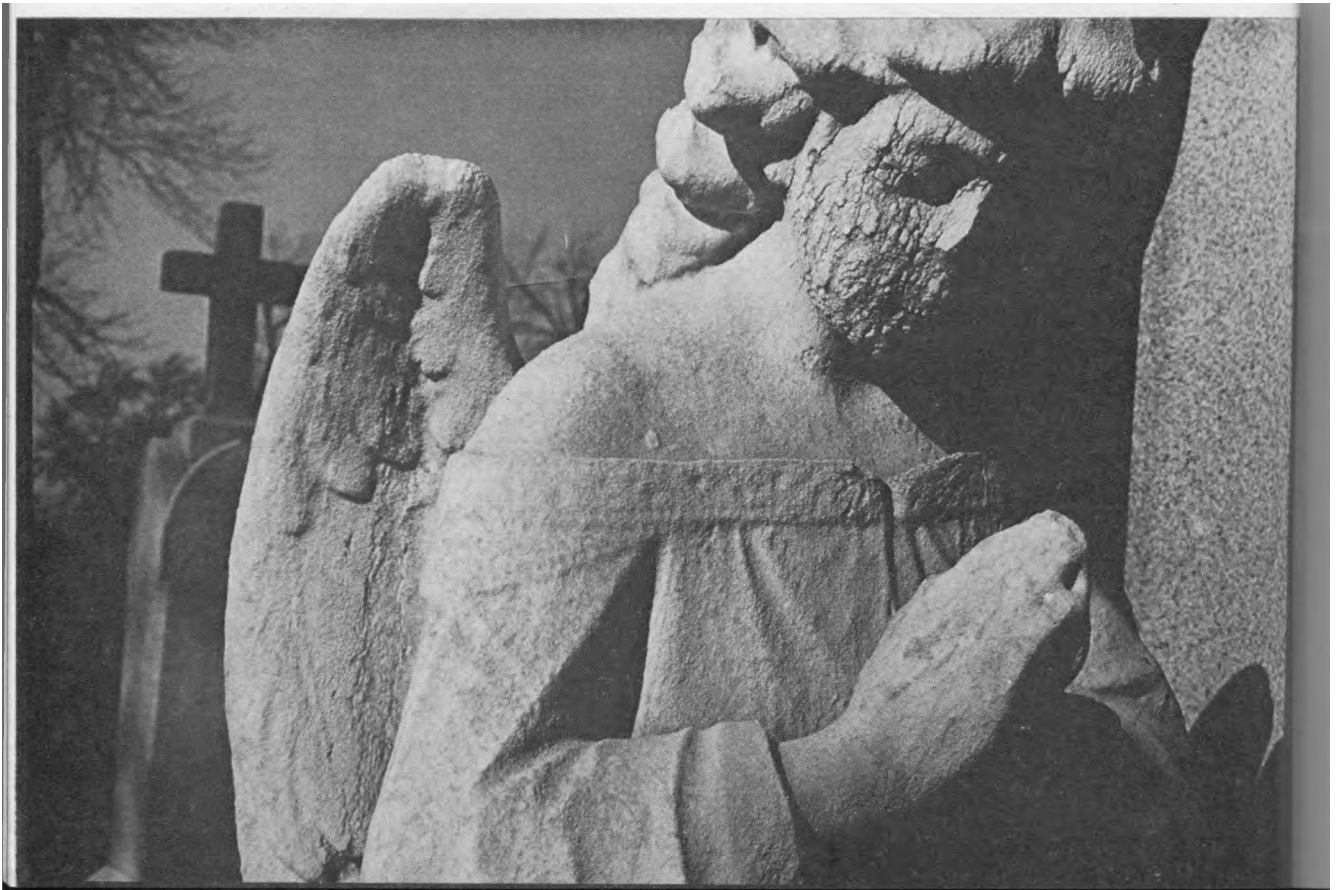
THE REINCARNATION OF PETER PROUD

United Artists bendrovės išleistas filmas, susuktas pagal Max Ehrlich romaną. Pats romano autorius paruošė ir filmo skriptą, o jį režisavo J. Lee Thompson. Filmas labai neįprastas savo turiniu. Jaunas kolegijos istorijos dėstytojas dr. Peter Proud, kurį čia su įsijautimu vaizduoja Michael Sarrazin, nakčia pergyvena košmarinius sapnus apie jo nužudymą ežere. Nei gydytojai, nei psichologai-psichiatrai jam nepadeda. Jis kreipiasi į parapsichologijos žinovą, bet ir to pagalba nesėkminga. Pagaliau jis pats ima ieškoti priežasčių ir prieina išvados, kad tie jį gąsdinantieji vaizdai ateina iš to laikotarpio, kai jis buvo kitas žmogus.

Palikęs savo draugę, jis išvyksta ieškoti tų savo sapnų pasąmonėje matomų vietų ir žmonių. Ypač jam padeda televizijoje matytas kaip tik toks vaizdas, kokį jis regi. Jam pavyksta surasti tą vietą. Senuose laikraščiuose jis su-

seka, kad buvo taip ežere prigėręs, kaip jis savo regėjimuose mato. Suranda likusią našlę Marcia Curtis ir prieina išvados, kad tai čia jo, dabar reinkarnacijos keliu tapusio kitu žmogumi, buvusioji žmona. Ją praeities atšvaistoje ir dabarties išgyvenimuose sėkmingai vaidina Margot Kidder. Dr. Proud suartėja su jos dukra Ann Curtis (Jennifer O'Neill), kurią jis laiko ir savo dukteria, kai jis prieš reinkarnaciją buvo kitas žmogus. Nežiūrint to, jų ryšiai prieina iki intymių incestinių santykių. Jo buvusioji žmona suvokia, kas jis, ir radusi jį beplaukiantį ežere, nušauna revolveriu, kaip seniau užmušė irklą, kaltindama jos kankinimu ir jų dukters suvedžiojimu.

Filmo vaidyboje ryškūs sugebėjimai. Surežisuota gyvai, ir filmas gali susilaukti publikos. Tačiau šalia savo intrigos, jis turi ir daug blogų pusių. Nemažai gąslių scenų, kurios, nors ir nėra provokuojančios, bet vis dėlto sugestyvios, nepadorios, nepateisinamos. Tėvo-dukters inty-

mūs santykiai filmą daro žemą moraliniu atžvilgiu. Tai dar sustiprina du nužudymai. Pagaliau filmas paremtas melu. Jokios inkarnacijos nėra. Jokio mokslinio argumento inkarnacijai paremti nėra. Inkarnacija reikštų, kad miręs žmogus įsikūnija kitame. Tai reikštų, kad žmogui yra kas nors, kas nemiršta su kūno mirtimi. Galima būtų prieiti išvados, kad tai siela. Atrodo, kad tokia mintis net galėtų būti vertinga krikščionybei, skelbiančiai sielos nemarumą. Tačiau krikščionybė inkarnaciją atmeta, nes ji neturi jokio mokslinio pagrindo, o taip pat priešinga Kristaus mokslui, kuris skelbia, kad po mirties siela pereina į jos užsitarnautą vietą amžinybėje, o nesiblaško, inkarnacijos keliu pereidama iš vieno žmogaus į kitą žmogų ar kurį kitą gyvi. Reinkarnacija yra pase-nusi antikinių graikų, senovės pagonių ir atsilikusių indų mintis, atmesta ir mokslo, ir krikščionybės.

HEARTS AND MIND

Dokumentinis filmas apie Vietnamo karą, susilaukęs net laimėjimų Cannes festivaly ir Amerikoje. Parodo šiurpius Vietnamo karo vaizdus: fronto veiksmus, sužeistuosius, liepsnas, deginimus vietinių gyventojų trobų, tardymų žiaurumus, įtariamųjų baisius baudimus, karių įtampą, duodąs prezidentų Trumano, Kennedžio, Johnsono, Nixono ir įvairių aukštų pareigūnų pareiškimus. Kaip dokumentinis, turi įdomių, sukrečiančių pusių. Visa nelaimė, kad tai propagandinis filmas komunistų naudai. Šiauriečiai komunistai vaizduojami tik kaip kovotojai dėl laisvės, o amerikiečiai išeina agresoriai. Aukštųjų JAV valdininkų specialiai parinkti tokie pareiškimai, kurie juos kompromituotų, niekintų. JAV pulkininkas Patton III vaizduojamas giriamas amerikiečius, kad jie geri žudikai, rodoma, kaip amerikiečiai degina šiaudines vietnamiečių lūšnas ir daug kitokios medžiagos prieš amerikiečius, prieš Pietų Vietnamo policiją ir valdininkus.

Filmo kūrėjas Bert Schneider buvo aktyvistas vadinamame „prieš karą sąjūdyje“. Pasikvietė čia į talką žinomą iš Watergate Elsbergą, taip pat panašų Peter Davis, ir jie visi pyškina prieš besiginančius nuo komunistų agresijos pietų vietnamiečius bei prieš amerikiečius, nuvykusius į Vietnamą ginti gyventojų nuo komunistinės prievartos. Filmo gamintojas Schneider net ir oskarų dalinimo naktį varė propagandą už komunistus. Jis numatė, kad gali būti bylų už šališkumą, cituojant pareiš-

kimus, tai išėmė apdraudą už 5 mil. dolerių. Filmą suko dvejus metus ir išleido 950,000 dol. Columbia bendrovė filmą gamino, bet keturis mėnesius dar jo vis nesiryžo išleisti į viešumą.

Išskyrus Hue epizodą, kur parodomi komunistų nužudytų žmonių iškasami lavonai, bet apie tai net reikiamai nepaaiškinant, visai nutylima apie komunistų agresinius siekimus brautis ten, kur nuo jų bėga milijonai žmonių. Jų barbariški žiaurumai visai nutylimi, suverčiant visą kaltę besiginantiems pietiečiams ir juos ginantiems amerikiečiams. Filme įvesta ir gašli scena viešuose namuose. Jeigu kas tokio laipsnio propagandą prieš šiaurės Vietnamą parodytų kur komunistiniame krašte, tuojau filmo gamintoją ir rodytojus likviduotų, o dabar — Amerikos laisvė piktnaudjojama, tarnaujant komunistams, vietnamiečių patriotų ir amerikiečių karių žudikams.

Juozas Prunskis

- *Motina Teresė*, Meilės misijonierių įsteigėja, dabar besidarbuojanti Indijoje, pasiūlyta kandidate į Nobelio Taikos premiją.

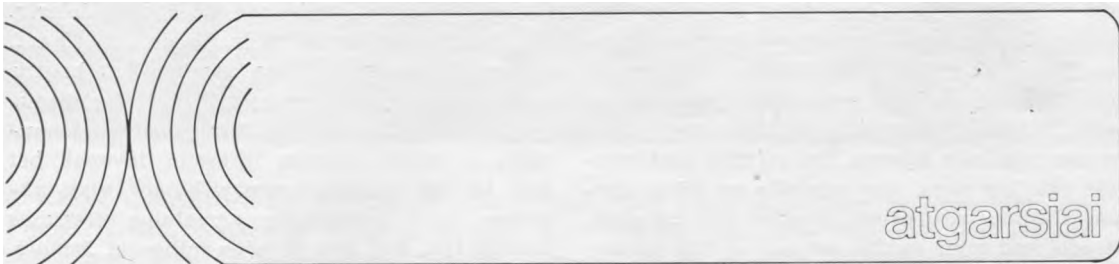
- *Gausūs maldininkai Romoje*. Nuo Kaledų, kada buvo pradėti Šventieji metai, iki kovo mėn. antros pusės į Romą jau buvo atvykę apie pusę milijono maldininkų.

- *Švedijos vyriausybė* pirmą kartą paskyrė paramos Katalikų Bažnyčiai — net 300,000 dolerių. Anksčiau tik Švedijos imigracijos taryba yra paskyrusi mažas sumas paremti katalikų vedamą imigrantų tarnybą.

- *Hill šeimos fondas* St. Paul mieste paskyrė 386,000 dol. trylikai katalikų aukštesniųjų mokyklų mokslapinigams ir mokyklų tobulinimui paremti.

- *Arkiv. J. Matulaičio* beatifikacijos byla stumiasi pirmyn: kard. Raimondi parūpino dekretą, kuriuo patvirtinami iki šiol padarytieji aktai. Dabar ruošiamos suglaustos informacijos apie arkiv. Matulaičio dorybes.

- *Komunistai, Vietname* užėmė naujus plotus, išvežė vyskopus Ban Me Thout ir Hoa; nuo komunistų rankos žuvo vienos vyskupijos gener. vikaras Trinh Chinh True. Komunistų taktiką pažįstantieji spėja, kad nuo jų Vietname žus šimtai tūkstančių žmonių.

KAS GI YRA TA PLB?

Viktoras Nakas savo diskusiniame straipsnyje „Neparduokime jaunimo balso“, kuris buvo išspausdintas šių metų „Laiškų Lietuviams“ pirmame numeryje, stebisi, kad Lietuvių Studentų sąjunga prieš 20 metų turėjo savo atstovus Altoje, o šiandien jaunimo vadai uoliai remia Lietuvių Bendruomenę. Taip pat jis klausia: „Ar jaunimas dabar turėtų įsijungti į tėvų organizacijas?“ Didžiausios problemos iškyla, kai nėra vieno centro, kai organizacijos konkuruoja visokiausiose srityse ir pan.

Toliau V. Nakas sako: „Lietuvių Bendruomenė sugebėjo suorganizuoti Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungą. Tačiau kaip dabar Altą turi žiūrėti, kad jaunimas yra susidėjęs su jos konkurente?.. Mano manymu, jaunimas dabar turėtų visas savo sąjungas ir sąjūdžius ištraukti ir iš Altos, ir iš Bendruomenės“.

Į Viktoro Nako straipsnį atsiliepė P. P. iš Detroito savo straipsniu „Balsas iš minios“ („L.L.“, nr. 3). Šis vadina „paprastu eiliniu PLB žmogeliu“ ir taip rašo: „Bet argi Lietuvių Studentų sąjunga nėra atskira, savarankiška organizacija, mielas Viktorai?“ Toliau rašo: „Amerikoje jau seniai yra vienas organizacijų centras — tai Amerikos Lietuvių Taryba... Mielas Viktorai, kai Amerikos lietuviai suorganizavo Altą, Jūsų dar nebuvo šioje ašarų pakalnėje. Po šio karo, kai Altos vadai Vašingtone kalbėjo visų Amerikos lietuvių vardu, lietuviai pabėgėliai poterių kalbėjo, kad tik Amerikos prezidentas patenkintų Altos vadų, kalbančių visų lietuvių vardu, prašymus“.

Čia norėčiau šį „paprastą PLB žmogelį“ paklausti, o kas gi yra Altą? Ar tai nėra lietuvių visuomenės (bendruomenės) ir organizacijų iš-

rinkta vadovybė — taryba? Abiejų straipsnių autoriams norėčiau pasakyti, kad Amerikoje dar ir Altos nebuvo, o lietuvių bendruomenė jau buvo. Ji atsirado čia su pirmaisiais lietuviais ateiviais. Jie statė bažnyčias, mokyklas ir kūrė įvairias organizacijas bei draugijas. O Altą yra ne kas kita, kaip lietuvių išrinkta vadovybė jiems vadovauti ir jų vardu kalbėti.

Kaip gaila, kad mūsų žmonės nesupranta, jog Vlikas, Altą ir Lietuvių Bendruomenės valdyba yra lietuvių tautos išeivijoje organizacijų vadovybės, kurios priklauso lietuvių bendruomenei. Lietuvių Charta sako: „Pasaulyje pasklidę lietuviai sudaro vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę“.

Kartą teko dalyvauti Tabor Farmoje sukurtoje spaudos konferencijoje. Joje „Naujiečių“ redaktorius puolė PLB pirmininką sakydamas: „Ir ką jūs gero turite, jūs turite tik vieną laikraštėlį Pasaulio Lietuvį!“ PLB pirmininkas jam taip atsakė: „Kaipgi vieną? Mes turime jų daug. Juk visi laikraščiai, kuriuos leidžia išeivijos lietuviai, yra lietuvių laikraščiai ir drauge jie yra Lietuvių Bendruomenės laikraščiai“. Berods, „Naujiečių“ redaktorius jam į tai nieko neatsakė.

Mes visi esame Lietuvių Bendruomenės nariai, o bendros vadovybės taip ir neturime. Čia Viktoras Nakas yra teisingas. Lietuvių Studentų sąjunga taip pat yra Lietuvių Bendruomenės organizacija, kaip ir visos kitos mūsų organizacijos: skautai, vyčiai, ateitininkai, šauliai ir t.t.

Tad nors ir neturime savo bendros vadovybės, bet vis tiek visi esame Lietuvių Bendruomenės nariai. Tad ir „paprastas PLB žmogelis“ tai turėtų žinoti.

Antanas Grinius

“LAIŠKU LIETUVIAMS” KONKURSAS

Skelbiame septynioliktąjį straipsnio konkursą. Konkurso temos: vyrams — Kokią norėčiau turėti žmoną; moterims — **Koki norėčiau turėti vyrą**; jaunimui — **Kokius norėčiau turėti tėvus**. Jaunimui dar skiriame ir kitą temą — **Jaunimas ir religija**. Čia reikia panagrinti, ar jaunimas domisi religija, ar nuo jos tolsta. Kokios priežastys?

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, idėjus atskirame vokelyje savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki šių metų gruodžio mėn. 31 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos penkios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol., V — 25 dol. Premijų mėcenatai: Jolita ir Vida Kriaučeliūnaitės — 150 dol., Birutė Lieponytė — 100 dol., Ona ir Vincas Kuliešiai — 100 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol.

Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” koncerte 1976 m. vasario mėn. 22 d., sekmadienį, Jaunimo Centre. Koncerto programą atliks Rimas Strimaitis (tenoras) ir Praurimė Ragienė (sopranas), akompanuojant Manigirdui Motekaičiui.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Eduardas Cinzas. RAUDONOJO ARKLIO VASARA. Romanas. Chicago, 1975. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 6349 S. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, 6051 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Kieti viršeliai, 312 psl., kaina 6 dol.

Jonas Augustaitis. V. VARDYS IR ŠOVA APIE RAŠTIKIO ATSIMINIMUS. Chicago, 1975. Iš “Naujienu” atkarpos 1974 m. Išleido autorius. 36 psl., kaina 1.50 dol.

Arėjas Vitkauskas. UŽ TĖVYNĘ. Eilės ir apysakos iš kovų už Lietuvos nepriklausomybę (1919-1921 m.). Perspausdinta iš 1926 m. leidinio Kaune. 64 psl.

Filatelistų draugijos “Lietuva” biuletenis, 1975 m., nr. 2(164).

SĖJA, 1975 m., nr. 1-2. Tautinės demokratinės minties žurnalas. Redaguoja Liudvikas Šmulkštys, 2523 W. 69th St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — 5 dol. Išeina 4 kartus per metus.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algirdas Kurauskas, Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Kurausko. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.